

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**

Інститут ННІЕтаБО
Кафедра економіки та цифрового бізнесу
Освітній ступінь бакалавр
Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

(зазначається назва роботи у відповідності з навчальним планом)

Блящук Всеволод Русланович
(прізвище, ім'я, по батькові)

на тему «Обґрунтування ефективних форм відтворення основних засобів
підприємства»
(повна назва теми)

_____)
(повна назва бази дослідження)

Науковий керівник д.е.н., професор _____ ВАСИЛЬЧАК С.В.
(наук. ступінь, вчене звання) (підпис) (прізвище, ініціали)

Робота допущена до захисту в ЕК

(протокол засідання кафедри економіки та цифрового бізнесу № 12 від 09.06.2025р.)

Зав. кафедри _____

_____)
(підпис)

РАДЬКО В.М., к.е.н., доцент
(прізвище, ініціали, наук. ступінь, вчене звання)

**Кривий Ріг
2025**

ЗАЯВА

Я, Блящук Всеволод Русланович, засвідчую, що кваліфікаційної робота бакалавра на тему: «Обґрунтування ефективних форм відтворення основних засобів підприємства» написана мною самостійно. Вона є цілковито моєю працею, жоден розділ, пункт цієї роботи не був опрацьований третіми особами.

27.05.2025р.

підпис

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-ОСВІТИ
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра економіки та цифрового бізнесу
Освітній ступінь бакалавр
Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____ **В.М. Радько**

“07” квітня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА ЗДОБУВАЧУ

Блящук Всеволод Русланович

1. Тема роботи «Обґрунтування ефективних форм відтворення основних засобів підприємства»

науковий керівник роботи ВАСИЛЬЧАК С.В., д.е.н., професор,
затвердені наказом вищого навчального закладу від «04» квітня 2025 р. № 224-ст (д/ф)
№ 151-ст (з/ф)

2. Строк подання здобувачем роботи 31.05.2025р.

3. Зміст кваліфікаційної роботи бакалавра, об'єкт, предмет та мета дослідження:

Розділ 1 Дослідження теоретичних засад відтворення основних засобів, визначення їх сутності та класифікації, спрацювання, амортизація і відтворення основних засобів

Розділ 2 Аналіз стану, руху та відтворення основних засобів підприємства

Розділ 3 Передумови покращення відтворення основних засобів

Об'єкт дослідження – форми відтворення основних засобів підприємства

Предмет дослідження - теоретичні і практичні аспекти аналізу та обґрунтування ефективних форм відтворення основних засобів підприємства

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра – полягає у визначенні передумов формування ефективних форм відтворення основних засобів підприємства

4. Дата видачі завдання 04.04.2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Підготовка розділу 1	до 28.04.2025р.	
2	Підготовка розділу 2	до 16.05.2025р.	
3	Підготовка розділу 3	до 30.05.2025р.	
4	Реєстрація завершеної дипломної роботи	до 31.05.2025р.	
5	Отримання відгуку від наукового керівника	03-04.06.2025р.	
6	Отримання зовнішньої рецензії	05-06.06.2025р.	
7	Перевірка кваліфікаційної роботи на плагіат	02-09.06.2025р.	
8	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	03.06.2025р.	
9	Допуск кафедрою кваліфікаційної роботи до захисту	09.06.2025р.	
10	Підготовка студента до захисту в ЕК	до 17.06.2025р.	

Завдання підготував науковий керівник _____ **ВАСИЛЬЧАК С.В.**
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання одержав здобувач _____ **БЛЯЩУК В.Р.**
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Примітки:

1. Форму призначено для видачі завдання здобувачу на виконання кваліфікаційної роботи бакалавра і контролю за ходом роботи з боку кафедри.
2. Розробляється керівником кваліфікаційної роботи. Видається кафедрою.
3. Формат бланка А4 (210×297 мм), 2 сторінки.

АНОТАЦІЯ

Блящук В.Р. «Обґрунтування ефективних форм відтворення основних засобів підприємства». – Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Державний університет економіки і технологій. Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти. Кривий Ріг, 2025.

У кваліфікаційній роботі бакалавра розглянуто теоретичні засади відтворення основних засобів підприємства.

Досліджено сутність економічного поняття "основні засоби підприємства". Визначено класифікацію основних засобів підприємства і охарактеризовано спрацювання, амортизацію і відтворення основних засобів підприємства.

Проведено коротку організаційно-економічну характеристику підприємства ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА». На основі дослідження проведено аналіз наявності, складу та руху основних засобів підприємства. Охарактеризовано відтворення основних засобів підприємства ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА».

В роботі запропоновано інвестування як джерело покращення відтворення основних засобів підприємства та лізинг як ефективну форму відтворення основних засобів підприємства.

Ключові слова: відтворення, основні засоби підприємства, амортизація, аналіз, інвестування, покращення, лізинг, форма.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Економічна суть поняття "основні засоби підприємства"	10
1.2. Класифікація основних засобів підприємства	17
1.3. Спрацювання, амортизація і відтворення основних засобів підприємства	26
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ, РУХУ ТА ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	34
2.1. Коротка організаційно-економічна характеристика підприємства	34
2.2. Наявність, склад та рух основних засобів підприємства	40
2.3. Аналіз відтворення основних засобів підприємства	46
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ФОРМ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	51
3.1. Інвестування як джерело покращення відтворення основних засобів підприємства	51
3.2. Лізинг як ефективна форма відтворення основних засобів підприємства	55
Висновки до розділу 3.....	57
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективна стабілізація економіки України та її подальше входження до світового економічного простору потребують впровадження якісно нових підходів до управління основними засобами підприємств. Умови ринкової економіки вимагають оперативного реагування на зміни в господарському середовищі, зокрема у сфері управління основними засобами, адже ці зміни безпосередньо впливають на виробничу діяльність та фінансові результати підприємств.

Основні засоби мають таку назву через свою ключову роль у формуванні технічного фундаменту підприємства. Вони визначають рівень технічного оснащення виробництва, його продуктивність та ефективність. Ступінь забезпеченості підприємства основними засобами прямо впливає на організацію виробництва, обсяг випуску продукції та умови праці персоналу. Загальна вартість цих засобів формує виробничу потужність підприємства та впливає на такі показники, як фондоддача, фондомісткість та фондоозброєність.

Одним із ключових напрямів розвитку економіки є підвищення ефективності використання основних засобів, що дозволяє збільшити обсяги виробництва навіть без додаткових капіталовкладень. Це актуалізує потребу в оновленні підходів до ефективних форм відтворення основних засобів підприємства відповідно до міжнародних стандартів, з урахуванням національного законодавства та специфіки вітчизняної економіки. Наявність нерозв'язаних проблем і суперечливих аспектів у теорії та практиці зумовлює актуальність обраного напрямку дослідження й визначає його наукову та практичну значущість.

Актуальність теми пояснюється тим, що значна вартість та тривалий строк служби робить основні засоби дуже важливим засобом виробництва, а особливості використання зумовлюють їх фізичне зношення та моральне

устаріння, а. отже, що потребує обґрунтування ефективних форм відтворення основних засобів підприємства.

Велика кількість питань використання, оцінки її ефективності і продуктивності розглянуто у роботах таких науковців, як: Агрес О.Г., Андрійчук В.Г., Бабяк Н.Д., Васильчак С.В., Гречко С.М., Громова І.В., Домбровська Н.Р., Єлісеєва О. К., Жидяк О.Р., Іваннікова Г.О., Коваленко О.В., Мельник В.М., Неміш Ю.В., Пасько О.В., Радзивилюк Ю.В., Савицька Г.В., Утенкова К.О., Югас Е., Яресько А. М. та інші. Однак, незважаючи на наявні здобутки в розробці цієї багатогранної проблематики, недостатньо вивченими є питання відтворення основних засобів підприємства в сучасних реаліях, зокрема формування його ефективних форм. Вирішення цього завдання потребує подальших досліджень та наукового обґрунтування, що й визначило вибір теми дослідження.

Метою дипломної роботи є визначення передумов формування ефективних форм відтворення основних засобів підприємства.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

- розглянути економічну сутність поняття «основні засоби підприємства»;
- провести класифікацію основних засобів підприємства;
- охарактеризувати спрацювання, амортизацію і відтворення основних засобів підприємства;
- зробити організаційно-економічну характеристику підприємства;
- провести аналіз наявності, складу та руху основних засобів підприємства;
- охарактеризувати відтворення основних засобів в підприємстві;
- запропонувати ефективні форми відтворення основних засобів підприємства;

Об'єктом дослідження виступають форми відтворення основних засобів підприємства.

Предмет дослідження охоплює як теоретичні, так і прикладні аспекти аналізу та обґрунтування ефективних форм відтворення основних засобів підприємства.

Методи дослідження. У процесі виконання дипломної роботи були застосовані загальнонаукові методи пізнання, зокрема: системний аналіз, логічний підхід, методи порівняння, діалектичний метод, а також принцип поєднання теорії з практикою.

Інформаційна база дослідження включає чинні законодавчі та нормативні документи у сфері відтворення основних засобів підприємства, фахову та навчальну літературу із вказаної тематики, матеріали періодичних видань і мережеві ресурси, що висвітлюють проблемні питання даної теми, а також відкриті статистичні дані.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 60 сторінках друкованого тексту. Дипломна робота містить 11 таблиць, 5 рисунків і 1 додаток. Список використаних джерел нараховує 42 позиції.

Матеріали дипломної роботи апробовані на Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції науковців та здобувачів вищої освіти "Сучасні виклики та перспективи розвитку економіки, підприємництва та торгівлі" (м. Кам'янець-Подільський, 30 квітня 2025 року).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна суть поняття "основні засоби підприємства"

Відновлення динамічного економічного зростання в Україні неможливе без підвищення ефективності використання матеріально-технічного потенціалу підприємств, ключовим компонентом якого є основні засоби. Вони визначають технічний рівень виробничих процесів, впливають на продуктивність праці, якість продукції та послуг, а також на загальну рентабельність господарської діяльності. У цьому контексті значно зростає значущість ефективного відтворення основних засобів – як у частині їхнього наявного стану, так і в аспектах руху та використання.

Однак сучасна система обліку основних засобів в Україні не повною мірою відповідає зростаючим управлінським потребам у точній, своєчасній та уніфікованій інформації. Часті й несистемні зміни у нормативно-правовому регулюванні, що визначає методикау ведення обліку основних засобів у бухгалтерському та податковому контекстах, призводять до неоднозначного трактування їх економічної сутності. Це створює потребу в глибокому узагальненні та впорядкуванні відповідної теоретичної і практичної бази.

Економічну сутність основних засобів та їх класифікацію, економічний аналіз основних фондів, оцінку ефективності використання та організація обліку та аудиту основних засобів досліджували такі вчені, як Агрес О.Г., Андрійчук В.Г., Бабяк Н.Д., Васильчак С.В., Гречко С.М., Домбровська Н.Р., Іваннікова Г.О. Мельник. В.М., Пасько О.В., Савицька Г.В. та інші. Однак відсутність узгодженого підходу до трактування економічної сутності поняття «основні засоби» зумовлює неоднозначність його розуміння у напрямі відтворення та сфері бухгалтерського та

податкового обліку. Це, у свою чергу, актуалізує потребу у більш чіткому визначенні даної категорії.

У сучасній науковій літературі як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники пропонують різноманітні підходи до інтерпретації поняття «основні засоби». Найбільш поширені з них систематизовано у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Трактування сутності поняття «основні засоби» в економічній літературі

Автор, джерело	Визначення
1	2
Й.С. Завадський [1]	Основні засоби – це засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово, в міру зношення, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється
С.М. Гречко [2]	Основний засіб – необоротний актив, що призначений для господарської діяльності, тобто планується використовувати в господарській діяльності
С.В. Васильчак, А.К. Джалал, П.Н. Майданевич [3]	Основні засоби – це частина майна, яка виступає у ролі коштів праці при виробництві продукції, виконанні робіт чи наданні послуг або для управління організацією на протязі періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайного операційного циклу, якщо він перевищує 12 місяців
Л.К. Сук, П.Л. Сук [4]	Основні засоби підприємства, установи – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері
Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.І. Кисла [5]	Основні засоби – це засоби праці, які використовуються (експлуатуються) впродовж тривалого часу, при цьому зберігаючи свою первісну фізичну форму, і переносять свою вартість на вироблений продукт частинами, протягом декількох виробничих циклів унаслідок фізичного та морального зносу
А.М. Коваленко [6]	Основні засоби – це матеріальні активи з очікуваним терміном корисного використання більш ніж один рік (або на протязі операційного циклу, якщо він більше ніж рік), які підприємство утримує в цілях: використання під час виробництва або поставки товарів, надання послуг, надання в оренду іншим особам; виконання адміністративних та соціальних функцій
О.Г. Агрес [7]	Основні засоби – це засоби праці у формі матеріальних активів, які утримує підприємство з метою використання у виробничому процесі або здійсненні адміністративних чи соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання яких становить більше ніж один рік, не змінюючи при цьому своїх форм і розмірів, вартість яких є не меншою від законодавчо встановленого розміру та поступово переноситься в міру фізичного спрацювання та (або) морального старіння на вартість готової продукції проведенням амортизаційних відрахувань

Продовж. табл. 1.1	
О.В. Коваленко, І.В. Громова [8, с.21]	Основні фонди – це частина засобів виробництва, які діють у процесі виробництва протягом тривалого періоду, зберігають при цьому впродовж усього періоду натурально-речовинну форму і переносять свою вартість на продукцію частинами у міру зносу у вигляді амортизаційних відрахувань
Ю.В. Неміш [9, с. 66]	Основні засоби – це вартісно виражені ресурси, які утримуються суб'єктом господарювання з метою використання в процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в аренду іншим особам або для здійснення чи соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року, чи визначається межами операційного циклу понад один рік.
Н.Д. Бабяк [10, с. 178]	Основні засоби – це активи з терміном корисного використання більше одного року, які використовуються на підприємствах у декількох операційних циклах з метою отримання економічної вигоди, не втрачаючи при цьому матеріально-речової форми, та переносять свою вартість на знов створену продукцію частинами у вигляді нарахованих амортизаційних відрахувань

Аналіз наукових підходів до визначення економічної сутності категорії «основні засоби» дає змогу стверджувати, що більшість авторів акцентують увагу на низці ключових критеріїв їх визнання. Зокрема, серед них виділяються: наявність матеріально-речової форми; цільове призначення (використання у виробництві, постачанні, наданні послуг, оренді, адміністративній чи соціально-культурній діяльності); а також строк корисного використання, який повинен перевищувати один рік або тривати довше операційного циклу, якщо той перевищує зазначений період.

Окремі науковці, зокрема С.М. Гречко та Н.Д. Бабяк, наголошують на необхідності оцінки ймовірності отримання підприємством майбутніх економічних вигід від об'єкта як передумови визнання його активом [2; 10]. На думку інших дослідників, серед яких Й.С. Завадський [1], Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.І. Кисла [5], Н.Д. Бабяк [10], важливим критерієм виступає також здатність об'єкта до амортизації – поступового перенесення його вартості на продукцію в процесі експлуатації. Таке трактування основних засобів як матеріальних активів, що протягом

тривалого часу зберігають свою фізичну форму та беруть участь у виробничій діяльності, має широке наукове й практичне визнання.

Подібний підхід також закріплено у Наказі Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202, що визначає принципи бухгалтерського обліку в державному секторі [11].

Водночас варто зауважити, що деякі автори, зокрема Й.С. Завадський [1], О.В. Коваленко та І.В. Громова [8], надто звужують сферу застосування основних засобів, ототожнюючи її виключно з виробничими процесами. Проте, як свідчить нормативна база та сучасна економічна практика, основні засоби також активно використовуються у сфері постачання, надання послуг, оренди, адміністративної та соціально-культурної діяльності. Відтак таке обмежене трактування не охоплює повного спектру їх функціонування [12].

Саме тому низка дослідників, зокрема С.В. Васильчак [3], Л.К. Сук, П.Л. Сук [4], А.М. Коваленко [6], О.Г. Агрес [7], Ю.В. Неміш [9], підкреслюють необхідність чіткого розмежування основних засобів залежно від їх призначення — у виробничій чи невиробничій діяльності. При цьому більшість із них (за винятком О.Г. Агрес і Ю.В. Неміша) не пов'язують визначення основних засобів із амортизацією. Такий підхід також знаходить підтвердження в чинних нормативно-правових актах України [13; 14; 15; 16].

Загалом, більшість науковців визнає строк корисного використання понад один рік чи операційний цикл основоположним критерієм при ідентифікації об'єкта як основного засобу. Водночас жоден із них не наголошує на вартісному обмеженні такого активу, що є цілком виправданим в умовах високої інфляції.

У подальшому розглянемо, як поняття «основні засоби» інтерпретується в українському законодавстві та Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Трактування сутності поняття «основні засоби» у
нормативно-правових актах України

Автор, джерело	Визначення
1	2
Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. № 92 [13]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)
Податковий кодекс України [14]	Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби» [15]	Основні засоби – це матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду
Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження національних положень бухгалтерського обліку в державному секторі» від 12.10.2010 р. № 1202 [11]	Основні засоби – матеріальні активи, які утримуються для використання їх у виробництві/діяльності або при постачанні товарів, виконанні робіт і наданні послуг для досягнення поставленої мети та/або задоволення потреб суб'єкта бухгалтерського обліку в державному секторі або здавання в оренду і використовуються, за очікуванням, більше одного року
Постанова Національного банку України «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банку України» від 20.12.2005 р. № 480 [16]	Основні засоби – матеріальні активи, які банк утримує з метою використання їх у процесі своєї діяльності, надання послуг, здавання в лізинг (оренду) іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року

Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації «Про затвердження Державного класифікатора України «Класифікація основних фондів» від 19.08.1997 р. № 507 [17]	Основні фонди – це матеріальні цінності, експлуатаційний період і вартість яких відповідно перевищують один календарний рік та 15 неоподаткованих мінімумів доходів громадян
Господарський кодекс України [18]	Основними фондами виробничого і невиробничого призначення є будинки, споруди, машини та устаткування, обладнання, інструмент, виробничий інвентар і приладдя, господарський інвентар та інше майно тривалого використання, що віднесено законодавством до основних фондів

Наведені визначення поняття «основні засоби» у нормативно-правових актах свідчать про відсутність єдиного підходу до його трактування.

Так, у Податковому кодексі України [14] та Державному класифікаторі України «Класифікація основних фондів» [17] до основних критеріїв визнання основних засобів додається ще один – вартісний. Зокрема, у податковому обліку встановлена вартісна межа для основних засобів у розмірі 20 000 грн. Проте цей критерій застосовується переважно для виокремлення окремої групи – малоцінних необоротних матеріальних активів, які обліковуються на рахунку 112. У свою чергу, в бухгалтерському обліку згідно з П(С)БО 7 [13], підприємства мають право самостійно визначати вартісну межу для визнання активу основним засобом, фіксуючи її в обліковій політиці.

Водночас визначення поняття «основні засоби» у нормативно-правових актах, що регламентують бухгалтерський облік [13; 15; 16], призводить до ще більшої неоднозначності, оскільки перевага надається призначенню активу. Водночас норми податкового законодавства акцентують увагу на факті використання об'єкта в господарській діяльності платника податку як умові його визнання основним засобом [14].

На відміну від вищенаведених актів, частина 3 статті 139 Господарського кодексу України [18] подає визначення лише «основних фондів», до яких віднесено будинки, споруди, машини, устаткування, інструмент, виробничий інвентар, господарський інвентар тощо. У цьому контексті законодавець ототожнює поняття «основні засоби» та «основні фонди». Проте, як зазначає К.О. Утенкова [19], доцільно розрізняти ці терміни: «основні засоби» слід застосовувати щодо матеріальних активів, а «основні фонди» – щодо джерел їх фінансування.

Зазначимо, що останніми роками в Україні спостерігається поступова гармонізація національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку із міжнародними. Як наслідок, визначення поняття «основні засоби» у П(С)БО та МСБО [13; 15] збігаються за ключовими критеріями їх визнання. Проте така відповідність спостерігається лише у сфері бухгалтерського обліку, тоді як у сфері податкового обліку переважають норми Податкового кодексу України [14], що часто призводить до конфліктів між підприємствами та контролюючими органами [20].

З метою усунення вказаних суперечностей та гармонізації підходів у бухгалтерському та податковому обліку пропонується наступне авторське визначення поняття «основні засоби»:

Основні засоби – це матеріальні активи, які зберігають свою натуральну форму протягом усього терміну корисного використання (що становить понад один рік або один операційний цикл, якщо він перевищує один рік), використовуються як у господарській діяльності, так і для виконання адміністративних чи соціально-культурних функцій, а також поступово переносять свою вартість на результат діяльності підприємства – виготовлений продукт, надану послугу або товар.

Проведене дослідження дозволило виокремити основні критерії визнання об'єкта основним засобом:

- матеріальність (наявність матеріально-речової форми);

- призначення (використання у виробництві, постачанні, наданні послуг або для адміністративних/соціальних функцій);
- строк корисного використання (понад рік або операційний цикл);
- амортизаційність (здатність поступово переносити вартість на створену продукцію чи послугу).

Саме ці ключові ознаки стали основою запропонованого визначення терміна «основні засоби».

1.2. Класифікація основних засобів підприємства

Поняття «основні засоби» в економічній літературі має численні трактування. Узагальнюючи підходи як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, можна дійти висновку, що більшість із них розглядають основні засоби як матеріальні активи підприємства, які використовуються у процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій.

Важливою характеристикою основних засобів є їх тривале використання протягом багатьох виробничих циклів із збереженням основних фізичних властивостей та поступовим перенесенням вартості на готову продукцію або надані послуги у процесі амортизації.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [13], основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання у процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду або для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, строк корисного використання яких перевищує один рік або операційний цикл (якщо він перевищує рік).

У Податковому кодексі України [14] подано інше, більш вузьке визначення: основні засоби — це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин та ділянки надр, що надаються в користування (крім землі,

незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, активів вартістю менше 20 000 грн, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів). Вони визнаються основними засобами лише за умови, що використовуються в господарській діяльності платника податку, мають строк корисного використання понад один рік та поступово зменшуються внаслідок фізичного або морального зносу.

Таким чином, Податковий кодекс запроваджує вартісний поріг для визнання об'єкта основним засобом, тоді як у бухгалтерському обліку підприємство самостійно визначає цю межу і фіксує її в обліковій політиці.

Крім того, визначення П(С)БО 7 є ширшим, оскільки охоплює також невиробничі основні засоби, які не враховуються для цілей оподаткування, відповідно до норм Податкового кодексу [14]. У податковому обліку визнаються лише ті об'єкти, що безпосередньо пов'язані з господарською діяльністю.

Раціональна організація обліку основних засобів потребує їх системної класифікації. Як зазначає Н. Домбровська [21], класифікація має ґрунтуватися на загальних ознаках, спільних для всіх сфер економічної діяльності, зокрема - на функціональному призначенні об'єктів у виробничому процесі. Це забезпечує уніфікований підхід до побудови облікових процедур.

Наразі існує значна кількість класифікацій основних засобів. Серед найпоширеніших — поділ на:

- виробничі та невиробничі;
- за галузевою належністю: промисловість, сільське господарство, транспорт, торгівля, будівництво, зв'язок тощо;
- за станом використання: діючі, недіючі, запасні;
- за формою власності: власні та орендовані.

З урахуванням викладених підходів, доцільно згрупувати основні засоби за кількома класифікаційними ознаками (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Класифікація основних засобів

№ пор.	Класифікаційна ознака	Групи основних засобів
1	2	3
1	За функціональним призначенням	Виробничі Невиробничі
2	За галузеву ознакою	Промисловості Сільського господарства Транспорту Торгівлі Будівельні Зв'язку
3	За використанням	Діючі Недіючі Запасні
4.	За належністю	Власні Орендовані
5	За речовим характером	Інвентарні Неінвентарні
6	За джерелами фінансування	Внесені до статутного фонду підприємства Придбані за власні кошти підприємства Придбані за рахунок позикових коштів Безоплатно отримані основні засоби Отримані внаслідок обміну на подібний або неподібний актив (бартерні операції)
7	За характером відображення зносу	Основні засоби, які амортизуються Основні засоби, які не амортизуються
8	За натурально-речовим складом	Земельні ділянки, будинки, споруди та передавальні пристрої Машини й пристрої Транспортні засоби Прилади, інвентар Багатолітні насадження Інші необоротні матеріальні активи
9	За характером участі	Активні Пасивні

За функціональним призначенням основні засоби поділяються на виробничі та невиробничі. Виробничі основні засоби безпосередньо беруть

участь у створенні продукції або сприяють цьому процесу. До них належать будівлі виробничого призначення (цехи, майстерні), машини, устаткування, транспортні засоби, багаторічні насадження, які функціонують у сфері матеріального виробництва. Невиробничі основні засоби не залучені безпосередньо до виробничого процесу, а обслуговують соціальну інфраструктуру підприємства — це можуть бути адміністративні будівлі, об'єкти культурного, оздоровчого чи житлового призначення, що не створюють доданої вартості.

У науковій літературі класифікаційні підходи уточнюються. Так, С.В. Васильчак поділяє основні засоби на виробничі засоби основної діяльності, виробничі засоби інших галузей та невикористані, додаючи до класифікації допоміжні виробництва, окремо виокремлюючи промислово-виробничі об'єкти [20].

Попри різницю у функціональному застосуванні, виробничі й невикористані засоби мають спільні характеристики: це довговічні активи, що поступово зношуються, потребують періодичного ремонту й у кінцевому підсумку - повної заміни.

Залежно від галузевої належності, основні засоби класифікуються як такі, що використовуються у промисловості, сільському господарстві, транспорті, зв'язку, торгівлі тощо. Галузева специфіка впливає як на склад об'єктів, так і на особливості їх експлуатації.

За ступенем залучення в експлуатацію основні засоби поділяють на:

- Діючі - функціонують у виробничому процесі на момент обліку.
- Недіючі - виведені з експлуатації, перебувають у стані простою або консервації.
- Запасні - зберігаються як резерв для заміни обладнання або його частин.

Аналогічний поділ пропонує О.П. Кундря-Висоцька, додаючи до нього об'єкти, що перебувають у реконструкції або резерві [22].

З точки зору власності, виділяють:

- Власні основні засоби — придбані або створені підприємством за рахунок власного чи залученого капіталу, відображаються на його балансі.

- Орендовані — використовуються на підставі договору оренди, при цьому враховуються на балансі орендодавця, а у орендаря — на позабалансовому рахунку.

Цікавий підхід до класифікації пропонує Ф.Ф. Бутинець (підтриманий Ю.В. Радзивилуком), розділяючи основні засоби за речовим складом на [23]:

- Інвентарні — мають матеріальну форму, фізичні характеристики, інвентарний номер (наприклад, машина, верстат, комп'ютер).

- Неінвентарні — відображаються у вигляді капіталовкладень, не мають окремого фізичного тіла (наприклад, витрати на придбання земельної ділянки або лісових угідь).

З огляду на вимоги Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7, об'єкти основних засобів, окрім землі, підлягають амортизації. Це дає підстави виокремлювати за характером зносу:

- Амортизовані — об'єкти, вартість яких поступово списується через знос (будівлі, обладнання тощо).

- Неамортизовані — переважно земельні ділянки, що не підлягають амортизації.

Класифікація за натурально-речовим складом (згідно з П(с)БО 7 та ДК 013-97) охоплює такі групи:

- Будинки — об'єкти, призначені для проживання чи розміщення персоналу (у т. ч. готелі, дачі, квартири).

- Споруди — інженерні об'єкти, що не мають житлового чи офісного призначення (мости, резервуари).

- Машини та обладнання — технічні пристрої для виконання виробничих операцій.

- Транспортні засоби — об'єкти, призначені для переміщення вантажів або людей, включаючи трубопроводи.
- Інструменти, прилади, інвентар — предмети, що застосовуються у виробництві чи для обслуговування.
- Багаторічні насадження — рослинні об'єкти, що мають довгий строк експлуатації та цільове призначення (сади, виноградники).
- Земельні ділянки — об'єкти, що мають географічну локалізацію та правовий статус.
- Передавальні пристрої — інфраструктурні мережі (електролінії, трубопроводи).
- Інші основні засоби — все, що не ввійшло до попередніх груп.

Інші автори, аналізуючи характер участі в процесі виробництва, розділяють основні засоби на:

- Активні — безпосередньо впливають на об'єкт праці (наприклад, верстати).
- Пасивні — створюють умови для виробничого процесу (будівлі, склади).

Для цілей обліку, планування та аналізу використовується Класифікатор основних фондів України ДК 013-97 (КОФ) [17]. Його застосування дає змогу:

- організувати системний облік та звітність щодо основних засобів;
- визначати нормативи амортизації та відносити відрахування на витрати;
- проводити інвентаризацію, оцінку, переоцінку;
- формувати статистичні та аналітичні показники ефективності використання основного капіталу.

У контексті податкового регулювання, Податковий кодекс України виділяє 16 груп основних засобів, а Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» передбачає поділ на 8 класів. Основна різниця полягає в тому, що в податковому обліку амортизація нараховується виключно

на ті об'єкти, що використовуються у господарській діяльності та мають вартість понад 20000 грн, тоді як ПСБО не встановлює такої вартісної межі.

Таблиця 1.4

Класифікація основних засобів згідно з П(с)БО 7 «Основні засоби»,
Податкового кодексу і МСБО 16 «Основні засоби»

Класифікація основних засобів згідно в ПСБО 7 [13]	Класифікація основних засобів згідно з Податковим кодексом України [14]	Класифікація основних засобів згідно з МСБО 16 [15]
1	2	3
1. Основні засоби: земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; будівлі, споруди та передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); тварини.	земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;	земля; земля та будівлі; машини та обладнання;
2. Інші необоротні матеріальні активи: бібліотечні фонди; малоцінні необоротні матеріальні активи; тимчасові (нетитульні) споруди; природні ресурси; інвентарна тара; предмети прокату; інші необоротні матеріальні активи.	будівлі, споруди, передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); тварини; багаторічні насадження; інші основні засоби; бібліотечні фонди; малоцінні необоротні матеріальні активи; тимчасові (нетитульні) споруди; природні ресурси; довгострокові біологічні активи.	кораблі; літаки; автомобілі; меблі та приладдя; офісне обладнання.

Згідно з класифікацією, наведеною у Податковому кодексі України, для кожної з 16 груп основних засобів встановлено мінімально допустимі строки корисного використання. Ці строки варіюються від 2 до 20 років і є обов'язковими до дотримання. Це означає, що підприємства не мають права самостійно встановлювати строки використання об'єктів основних засобів

менші за встановлені у ПКУ, навіть якщо фактичний термін експлуатації очікується коротшим.

Податкова класифікація, попри свою фіскальну спрямованість, наближена до структури, передбаченої П(с)БО 7, що певною мірою спростило взаємозв'язок між податковим і бухгалтерським обліком. Таке узгодження нормативної бази дало змогу зменшити кількість розбіжностей у нарахуванні амортизації, визначенні залишкової вартості та податкового навантаження.

Разом з тим, на думку Е. Югас, «такий деталізований розподіл є досить громіздким та дещо утруднює бухгалтерський і податковий облік основних засобів, а також способи нарахування амортизації по кожній групі основних засобів окремо» [24]. З практичної точки зору, це справді створює додаткове навантаження на обліковий персонал, зокрема в частині ведення реєстрів, розрахунку амортизаційних відрахувань та складання податкової звітності.

Незважаючи на складність, поділ основних засобів на групи відіграє суттєву роль в інформаційному забезпеченні економічного аналізу. Завдяки групуванню можна:

- оцінити структуру та співвідношення активної й пасивної частини основних фондів;
- визначити ступінь зносу та оновлення в розрізі окремих груп;
- виявити ефективність використання основних засобів залежно від їх виду.

У таблиці 1.5 узагальнено основні напрями економічного аналізу, які застосовуються до основних засобів підприємства відповідно до наукових підходів різних авторів.

Аналізуючи основні засоби підприємства за визначеними напрямками, необхідно враховувати, що виробнича потужність формується виключно на основі виробничих основних засобів, оскільки невиробничі основні засоби не беруть прямої участі у створенні продукції або наданні послуг. Такий поділ є критично важливим для формування реалістичних оцінок ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства, планування

капіталовкладень і розрахунку економічної доцільності оновлення основних фондів.

Таблиця 1.5

Дослідження науковцями напрямів аналізу основних засобів

№ пор.	Автор	Напрями аналізу основних засобів
1	2	3
1	Савицька Г.В. [25]	Аналіз забезпеченості основними засобами: аналіз динаміки, складу та структури виробничих і невиробничих основних засобів; аналіз технічного стану основних засобів; аналіз руху (зокрема оновлення) Аналіз ефективності використання основних засобів: аналіз за показниками фондівіддачі; аналіз екстенсивного та інтенсивного використання виробничого устаткування; аналіз ефективності використання виробничих потужностей
2	Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. [26]	Аналіз динаміки, складу і структури основних засобів: темп приросту, фондоозброєність Аналіз стану основних засобів: коефіцієнт зношеності, коефіцієнт вибуття, оновлення і приросту Аналіз використання основних засобів: фондівіддача, фондомісткість, показник середнього строку корисного використання та середнього віку основних засобів Аналіз використання виробничого обладнання: показники екстенсивного та інтенсивного використання
3	Чернелевський Л.М. [27]	Аналіз зношеності основних засобів на початок року Аналіз надходження і вибуття основних засобів Аналіз наявності та ефективності використання основних засобів: аналіз впливу основних засобів на виконання програми, аналіз використання обладнання, аналіз випуску продукції на одну гривню основних засобів Аналіз забезпеченості основними засобами Аналіз зношеності основних засобів на кінець року

Водночас, у чинній системі бухгалтерського обліку, яка ґрунтується на національних стандартах та нормативно-правовій базі, відсутній чіткий і закріплений поділ основних засобів на виробничі та невиробничі. У типовому Плані рахунків та у формі первинних документів така диференціація прямо не передбачена. Як наслідок, при проведенні аналітичної роботи, економістам та бухгалтерам доводиться здійснювати додаткові вибірки та групування

вручну, що ускладнює процес аналізу та підвищує ризик помилок або спотворення аналітичної інформації.

Зважаючи на вищезазначене, доцільним є удосконалення внутрішньої облікової політики підприємства, зокрема - введення до робочого плану рахунків субрахунків третього порядку, які б дозволяли однозначно ідентифікувати належність об'єкта основних засобів до виробничої чи невиробничої сфери. Такий підхід сприятиме підвищенню інформативності бухгалтерських даних, забезпеченню більш точного управлінського аналізу, а також створить передумови для обґрунтованого прийняття рішень щодо оптимізації структури основних засобів.

1.3. Спрацювання, амортизація і відтворення основних засобів підприємства

Одним з важливих аспектів у управлінні матеріальними ресурсами є процес відтворення та вдосконалення основних фондів. Протягом тривалого часу експлуатації основні фонди зазнають різних видів зносу, зокрема фізичного (матеріального) та економічного спрацювання, а також техніко-економічного старіння. Під фізичним (матеріальним) спрацюванням основних виробничих фондів розуміють процес поступового зниження їхніх первісних техніко-експлуатаційних характеристик, що, в свою чергу, зменшує їхню споживну вартість та призводить до зменшення реальної вартості об'єкта — економічного спрацювання.

На швидкість та обсяги фізичного спрацювання основних фондів впливають різні чинники, зокрема:

- надійність та довговічність основних засобів;
- способи їх використання (екстенсивне або інтенсивне);
- особливості технологічних процесів;
- якість технічного догляду та ремонтного обслуговування;

- кваліфікація робітників;
- інші організаційно-технічні фактори.

Один з важливих показників, що характеризує ступінь фізичного зносу основних фондів - це коефіцієнт фізичного зносу (Коеф.фіз.знош), який розраховується як відношення суми амортизаційних відрахувань, що були здійснені з початку експлуатації об'єкта, до його поточної вартості.

Існують два основних методи визначення ступеня фізичного спрацювання окремої одиниці засобів праці:

За строком експлуатації - шляхом порівняння фактичного та нормативного строку служби з урахуванням ліквідаційної вартості.

За результатами обстежень технічного стану - з оцінкою реального стану основних засобів.

Відносну величину економічного спрацювання окремих фізичних одиниць або сукупності основних фондів можна визначити як відношення накопиченої суми зносу (їхньої вартості, вже перенесеної на вартість продукції) до загальної балансової вартості.

Моральне спрацювання основних фондів відображає процес знецінення діючих засобів праці до досягнення ними повного фізичного зносу через вплив науково-технічного прогресу. Моральне спрацювання характеризується поступовим втратою споживної вартості основних засобів через удосконалення існуючих технологій або створення нових засобів виробництва, що значно перевершують старі за своїми техніко-економічними характеристиками.

Розраховують такі показники морального зносу:

- 1) Коеф. морального зношення 1-го роду

$$K_{\text{мор.знош.1}} = (V_{\text{п}} - V_{\text{в}}) / V_{\text{п}}, \quad (1.1)$$

де $V_{\text{п}}$ - початкова вартість; $V_{\text{в}}$ - відновлена вартість;

- 2) Моральне зношення 2-го роду – це часткова втрата основними фондами своєї вартості в результаті створення більш нових засобів праці:

$$K_{\text{знош.заг}} = 1 - (1 - K_{\text{ф.знош}}) * (1 - K_{\text{мор.знош1}}), \quad (1.2)$$

де $K_{\text{знош.заг}}$ – загальний показник зношування основних фондів;

$K_{\text{ф.знош}}$ – коефіцієнт фізичного зношення;

$K_{\text{мор.знош1}}$ – коефіцієнт морального зношення 1-го роду.

Фізичне (матеріальне) спрацювання основних виробничих фондів - це процес втрати ними своїх первісних техніко-експлуатаційних якостей, що призводить до зниження їх споживної вартості та, як наслідок, до зменшення реальної вартості об'єктів - економічного спрацювання. Швидкість і масштаб фізичного спрацювання основних фондів визначаються кількома чинниками, такими як:

- надійність і довговічність основних засобів;
- рівень екстенсивного та інтенсивного використання;
- особливості технологічних процесів;
- якість технічного обслуговування та ремонтів;
- кваліфікація робітників;
- інші організаційно-технічні фактори.

Фізичне спрацювання будь-якого засобу праці (машини, устаткування) можна умовно поділити на дві частини:

- Одна частина зносу може бути усунена за допомогою періодичних ремонтів.
- Інша частина спрацювання є неусувною і накопичується з часом, призводячи до стану, коли подальше використання об'єкта стає неможливим. Це вимагає заміни зношеного знаряддя праці на новий, аналогічний за призначенням.

У зв'язку з цим виокремлюють два типи фізичного спрацювання:

- усувне (тимчасове) спрацювання, яке можна ліквідувати шляхом ремонту;
- неусувне (постійно нагромаджуване) спрацювання, що неможливо усунути.

Відтворення основних виробничих фондів є процесом безперервного їх поновлення. Розрізняють два види відтворення:

- Просте відтворення основних фондів здійснюється у тому ж обсязі, тобто відбувається заміна зношених частин основних фондів або старого обладнання на аналогічне, що забезпечує підтримку попередньої виробничої потужності.

- Розширене відтворення передбачає як кількісне, так і якісне збільшення основних фондів або придбання нових, що забезпечують вищий рівень продуктивності.

Процес відтворення основних виробничих фондів має низку характерних ознак:

- Основні виробничі фонди поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію.

- У процесі відтворення одночасно відбувається рух як споживної вартості, так і балансової вартості.

- Нарахування амортизаційних відрахувань призводить до накопичення в грошовій формі частини вартості основних фондів, що була перенесена на готову продукцію.

- Основні фонди поновлюються в натуральній формі протягом тривалого часу, що дає можливість маневрувати коштами амортизаційного фонду.

Кругообіг основних виробничих фондів у процесі господарської діяльності проходить три стадії:

Перша стадія - продуктивне використання основних фондів і нарахування амортизаційних відрахувань. На цій стадії відбувається зношування основних фондів, і нараховується амортизація, яка є підставою для списання суми амортизаційних відрахувань на витрати після завершення процесу виробництва.

Друга стадія - перетворення частини основних фондів, що перебували в продуктивній формі, на грошові кошти через нарахування амортизації. Формується амортизаційний фонд.

Третя стадія - поновлення споживної вартості частини основних фондів шляхом заміни зношених засобів праці на нові за рахунок амортизаційного фонду.

Рис. 1.1. Оборот основних виробничих фондів на підприємстві

Основне відтворення основних виробничих фондів здійснюється в двох формах: заміна зношених або застарілих основних виробничих фондів та капітальний ремонт діючих основних фондів. Під час простого відтворення основні фонди відновлюються в попередніх обсягах і з тією ж якістю. Джерелом фінансування є нарахована сума амортизації.

При розширеному відтворенні відбувається як кількісне, так і якісне зростання основних виробничих фондів. Джерелом фінансування є частина створеного додаткового продукту.

За останні роки на більшості підприємств різних галузей народного господарства України спостерігається низька ефективність відтворення основних фондів. Коефіцієнти оновлення та вибуття машин і устаткування на промислових підприємствах складають 5-6% та 2-3% (2016-2018 рр.) відповідно, а коефіцієнт

економічного спрацювання досягає лише 50-55%. Більша частина діючого обладнання фізично спрацьована і технічно застаріла.

Це підкреслює необхідність прискорення і підвищення ефективності відтворення основних фондів і технічного рівня засобів праці. Для цього слід запровадити такі напрями інтенсифікації: розвиток машинобудівного комплексу України - прискорити перебудову структури для задоволення попиту на різноманітне обладнання і виготовлення нових поколінь техніки; науково-технічний прогрес - зосередити зусилля на наукомістких виробництвах і підвищенні техніко-організаційного рівня підприємств; поліпшення організації робіт - вдосконалення всіх етапів відтворювального процесу, від проектування до експлуатації нової техніки; інвестиційна політика - орієнтація на технічне переозброєння і реконструкцію виробничих об'єктів; ринковий економічний механізм - створення механізмів, що сприяють ефективним відтворювальним процесам на підприємствах.

Втілення цих напрямків потребує не тільки інженерно-виробничої активності, а й великих фінансових ресурсів, що неможливо без постійної державної підтримки і участі іноземного капіталу.

Конкуренція серед товаровиробників стимулює прискорене списання застарілих основних фондів з метою накопичення фінансових ресурсів для інвестицій у нове обладнання та технології.

Безперервний процес виробництва вимагає постійного відтворення фізично спрацьованих основних фондів. Амортизація - це процес перенесення вартості основних фондів на продукцію з метою їх повного відшкодування.

Кожне підприємство здійснює амортизаційні відрахування відповідно до ступеня фізичного і техніко-економічного старіння основних фондів. Ці відрахування включаються в собівартість продукції і накопичуються в амортизаційному фонді для відновлення основних фондів.

Розрахунок амортизації проводиться за формулою:

$$N = (F - L) / Ap$$

де:

F - балансова вартість основних фондів,

L - ліквідаційна вартість,

A_p - амортизаційний період.

Установлення норм амортизації залежить від строку служби та умов експлуатації засобів праці. У разі змін в умовах експлуатації або технічному стані обладнання норми амортизації можуть переглядатися.

З розвитком техніки та технологій змінюється строк служби основних фондів, що потребує коригування норм амортизації. Розрахунок амортизаційних відрахувань також враховує зміни в технічних умовах та строках використання устаткування.

Висновки до розділу 1.

1 Аналіз наукових підходів до визначення економічної сутності категорії «основні засоби» дає змогу стверджувати, що більшість авторів акцентують увагу на низці ключових критеріїв їх визнання. Зокрема, серед них виділяються: наявність матеріально-речової форми; цільове призначення (використання у виробництві, постачанні, наданні послуг, оренді, адміністративній чи соціально-культурній діяльності); а також строк корисного використання, який повинен перевищувати один рік або тривати довше операційного циклу, якщо той перевищує зазначений період.

2. На основі дослідження можливо трактувати, що основні засоби – це матеріальні активи, які зберігають свою натуральну форму протягом усього терміну корисного використання (що становить понад один рік або один операційний цикл, якщо він перевищує один рік), використовуються як у господарській діяльності, так і для виконання адміністративних чи соціально-культурних функцій, а також поступово переносять свою вартість на результат діяльності підприємства – виготовлений продукт, надану послугу або товар.

3. Раціональна організація обліку основних засобів потребує їх системної класифікації, яка має ґрунтуватися на загальних ознаках, спільних для всіх сфер економічної діяльності, зокрема - на функціональному призначенні об'єктів у виробничому процесі. Це забезпечує уніфікований підхід до побудови облікових процедур.

4. У контексті податкового регулювання, Податковий кодекс України виділяє 16 груп основних засобів, а Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» передбачає поділ на 8 класів. Основна різниця полягає в тому, що в податковому обліку амортизація нараховується виключно на ті об'єкти, що використовуються у господарській діяльності та мають вартість понад 20000 грн, тоді як ПСБО не встановлює такої вартісної межі.

5. Зважаючи на вище зазначене, доцільним є удосконалення внутрішньої облікової політики підприємства, зокрема - введення до робочого плану рахунків субрахунків третього порядку, які б дозволяли однозначно ідентифікувати належність об'єкта основних засобів до виробничої чи невиробничої сфери, . Такий підхід сприятиме підвищенню інформативності бухгалтерських даних, забезпеченню більш точного управлінського аналізу, а також створить передумови для обґрунтованого прийняття рішень щодо оптимізації структури основних засобів.

6. Просте відтворення основних фондів здійснюється у тому ж обсязі, тобто відбувається заміна зношених частин основних фондів або старого обладнання на аналогічне, що забезпечує підтримку попередньої виробничої потужності, тоді як розширене відтворення передбачає як кількісне, так і якісне збільшення основних фондів або придбання нових, що забезпечують вищий рівень продуктивності. Кругообіг основних виробничих фондів підприємства у процесі господарської діяльності проходить три стадії.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ, РУХУ ТА ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Коротка організаційно-економічна характеристика підприємства

Важливу роль у розвитку економіки області та аграрного сектору відіграють підприємства, що займаються виробництвом свинини. У тваринництві саме свинарство та птахівництво демонструють позитивну динаміку. За останні роки спостерігається зростання поголів'я свиней, а обсяги їх реалізації на забій з 2010 року зросли у 2,3 раза, що має суттєве значення для регіональної економіки.

Один із пріоритетів у діяльності менеджменту суб'єктів господарювання - це ефективне управління інвестиційними процесами в межах реалізації національної антикризової політики. Для аналізу інвестиційної активності розглянемо діяльність ТЗОВ «Агрокомпанія «РАТА». Компанія заснована у вересні 2015 року і розташована у селі Синьковичі Жовківського району Львівської області. Основний напрям її діяльності - розведення свиней, зокрема відгодівля молодняка з подальшою реалізацією. Підприємство працює на загальній системі оподаткування, є платником податку на прибуток і ПДВ. Статутний капітал на момент створення склав близько 7,5 млн грн.

Фактична чисельність працівників - приблизно 12 осіб. Фонд оплати праці за 2024 рік становить 2673,3 тис. грн, при цьому нарахування на заробітну плату у вигляді єдиного соціального внеску становлять 588,1 тис. грн. Підприємство орендує земельну ділянку площею 30 га на території Жовківського району. Термін оренди складає 30 років, а щомісячна орендна плата - 65 000 грн.

Розвиток аграрного підприємства забезпечується через управління виробничо-господарською діяльністю. Управлінська структура включає

кілька взаємопов'язаних елементів: адміністративний, технологічний, технічний, виробничий та обслуговуючий рівні. До адміністративного рівня належать відділ управління агрофірмою та планово-економічний відділ. Технологічний рівень охоплює зоотехнічний і ветеринарний підрозділи, а також відділ штучного запліднення тварин.

До технічного рівня управління віднесено інженерну службу та відділ енергозабезпечення. Виробничий рівень представлений завідувачами тваринницьких ферм, зернового складу та кормоцеху. До обслуговуючих підрозділів входять транспортний відділ, їдальня, служби прибирання та охорони. Схематичне зображення цієї структури може бути представлено на відповідному рисунку (додат. А).

Службу управління підприємством очолює виконавчий директор, який є головним менеджером виробничо-господарської діяльності агропідприємства ТОВ «Агрокомпанія «РАТА». У його підпорядкуванні також знаходиться заступник. Планово-економічний відділ очолює головний бухгалтер, а також у ньому працює економіст, який відповідає за правильність нарахування заробітної плати працівникам та за планування виробничої і господарської діяльності підприємства.

У зоотехнічному відділі працює зоотехнік, який веде облік тварин і планує оборот свинопоголів'я. У ветеринарному відділі функціонує ветеринарний лікар, який забезпечує ветеринарний догляд, профілактику захворювань та санітарно-гігієнічні умови вирощування тварин. Відділ штучного запліднення представлений двома техніками, які займаються репродуктивною роботою зі свинями.

Інженерна служба включає інженера та технічних працівників, відповідальних за обслуговування зерноскладу і кормоцеху. У відділі енергозабезпечення працює електрик, який контролює повсякденну роботу енергосистеми, здійснює технічний нагляд за обладнанням і веде облік споживання електроенергії.

До виробничих ланок підприємства належать дві свиноферми, зерносклад і кормоцех. Їх очолюють завідувачі, які водночас виконують функції менеджерів у відповідних підрозділах. У цих структурних одиницях також працюють оператори свиноферм та інші працівники, відповідальні за обслуговування.

Транспортний відділ включає водіїв та механізаторів. В їдальні працює дві особи, одна з яких виконує функції завідувачки, організовує постачання продуктів і веде відповідний облік. Прибиральний персонал відповідає за чистоту приміщень і території підприємства. Служба охорони налічує чотирьох охоронців, які забезпечують цілодобову безпеку всіх об'єктів агрокомпанії.

У процесі управління виробничо-господарською діяльністю керівництво підприємства застосовує різні розпорядчі методи. Водночас аналіз функціонування управлінської структури свідчить про доцільність її вдосконалення для підвищення ефективності. З точки зору забезпечення економічної безпеки підприємства важливу роль відіграє нормативно-правове регулювання його діяльності.

Правове регулювання підприємницької діяльності є ключовим чинником у формуванні стабільної соціально-економічної системи держави. Аналіз реального стану підприємництва в Україні вказує на нагальну потребу у формуванні цілісного й ефективного правового середовища для господарської діяльності. Для стимулювання розвитку цього сектору економіки важливо створити чітке правове поле, яке сприятиме вирішенню як поточних викликів, так і майбутніх перспектив у сфері підприємництва.

Збалансування ролі державного впливу і механізмів ринкового саморегулювання - одне із головних питань у процесі побудови ефективної ринкової економіки в Україні. На етапі трансформації економіки держава має реалізовувати низку важливих завдань. Передусім - забезпечити формування багатовкладної системи власності. Також необхідно створити інституційну основу ринку, включно з інфраструктурою, а також підтримувати розвиток

малого й середнього бізнесу. Підприємницький сектор потребує не лише сприятливого середовища, але й активного державного супроводу в межах правового поля.

Основним обов'язком держави є розробка і реалізація законодавчих норм, що регламентують підприємницьку діяльність. Це і визначає її місце в економічному механізмі. Сприятливі умови для формування підприємницьких структур значною мірою залежать від законодавчого підґрунтя, яке б стимулювало легальну конкуренцію та ініціативність.

Сьогодні правове регулювання підприємницької діяльності охоплює широкий спектр законодавчих і підзаконних актів. Вони мають як загальну дію, так і спеціальне призначення. Проте сповільнення темпів реєстрації нових підприємств та зменшення кількості активних суб'єктів господарювання свідчать про недосконалість наявної правової бази. Вона має стати надійним фундаментом розвитку національного підприємництва.

Під правовою базою підприємницької діяльності розуміється сукупність нормативних актів, які визначають порядок створення та функціонування підприємств, реєстрацію фізичних осіб-підприємців, організаційно-правові форми, правила оподаткування, ведення господарських операцій, забезпечення ресурсами, збут продукції та взаємовідносини із державою і між підприємцями. Також ці документи гарантують дотримання прав підприємців і забезпечують юридичний захист їх діяльності.

Формування гармонійного законодавства є критично важливим для функціонування підприємництва. Усі елементи правового регулювання повинні бути взаємоузгодженими, охоплювати як загальні, так і специфічні аспекти підприємницької діяльності. Саме системність у правовому забезпеченні забезпечує стабільний розвиток господарської діяльності.

Зарубіжний досвід підтверджує, що без чіткої правової бази підприємництво не може ефективно розвиватися. У розвинених країнах свобода ведення бізнесу закріплена в основному законодавстві — зокрема в

конституціях, цивільних кодексах та законах, що регулюють господарську діяльність.

В Україні також нагальною є потреба у вдосконаленні діючого законодавства з метою створення прозорих та прогнозованих умов для діяльності підприємств. Це має стати основою для сталого функціонування кожного суб'єкта господарювання в умовах сучасного ринку.

Не менш важливою для розвитку підприємств є наявність відповідної матеріально-технічної бази. В селі Синьковичі знаходяться адміністративний офіс та виробничі потужності ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА», що спеціалізується на виробництві продукції свинарства. Інші - вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів та розведення великої рогатої худоби молочних порід.

По КВЕДу основними видами діяльності є розведення свиней, відгодівля молодняка свиней із подальшим збутом.

Виробництво продукції свинини відбувається в агропідприємстві таким чином, що за період року проходять три виробничі цикли, при яких об'єми відгодівлі свиней за один виробничий цикл складають всередньому біля тисячі голів молодняка поросят.

ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА», як суб'єкт виробничої діяльності, досить відоме на регіональних ринках продукції свинини. Для оновлення виробничого процесу агрокомпанія закупає маленьких поросят у наступних відомих виробників, зокрема: ТзОВ «Еко Міт», ТзОВ «Барком», ПП «Жовківчанка». Переважно у виробництві ТОВ «Агрокомпанія «РАТА» займається відгодівлею молодняка свиней і вже відгодоване поголів'я свиней реалізовується на м'ясокомбінати із подальшою переробкою. Серед основних партнерів підприємства із закупівель вирощеної свинини переважають м'ясокомбінати «Єврокомерс» і Тернопільський м'ясокомбінат.

Одні із основних економічних показників діяльності агрокомпанії ТОВ «Агрокомпанія «РАТА» відображені і свідчать наведені дані в наступній таблиці (табл. 2.1).

Як видно із таблиці та поміщених в ній показників, можна провести аналіз основних економічних показників виробничої і господарської діяльності ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» в динаміці.

Таблиця 2.1

Основні економічні показники господарської діяльності
ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА», тис. грн.*

Показники	Роки				2024р. у % до 2021 р.
	2021	2022	2023	2024	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	36244,5	37922,5	55260,2	61840,5	170,6
Інші операційні доходи	-	-	-	-	-
Інші доходи	-	-	-	-	-
Разом доходи	36244,5	37922,5	55260,2	61840,5	170,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	26519,0	32502,1	42119,7	52977,1	199,8
Інші операційні витрати	112,4	198,3	1203,3	1430,9	В 12,7разів
Інші витрати	11,0	-	-	97,1	в 8,8 разів
Разом витрат	26642,4	32700,4	43323,0	54505,1	в 2,1разів
Фінансовий результат до оподаткування	9602,1	5222,1	11937,2	7335,4	76,4
Податок на прибуток	1728,4	940,0	2148,7	1320,4	76,4
Чистий прибуток (збиток)	7873,7	4282,1	9788,5	6015,0	76,4

*Побудовано на основі [28]

Такий аналіз нам доводить, що за вказані періоди доходи від реалізації підприємства збільшилися на 70,6%, і у звітньому 2024 році становили 61840,5тис. грн. Собівартість реалізованої продукції також зросла і за минулий рік її сума становила 52977,1 тис. грн. В кінцевому результаті фінансовий результат до оподаткування по підприємству становив 7335,4 тис. грн., що забезпечило суму сплати податку на прибуток агрофірми в сумі 1320,4тис. грн.

Аналіз виробничої діяльності ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» за чотири попередні роки, переконливо довів, що дане підприємство покращує свою господарську діяльність і розвивається (рис. 2.1).

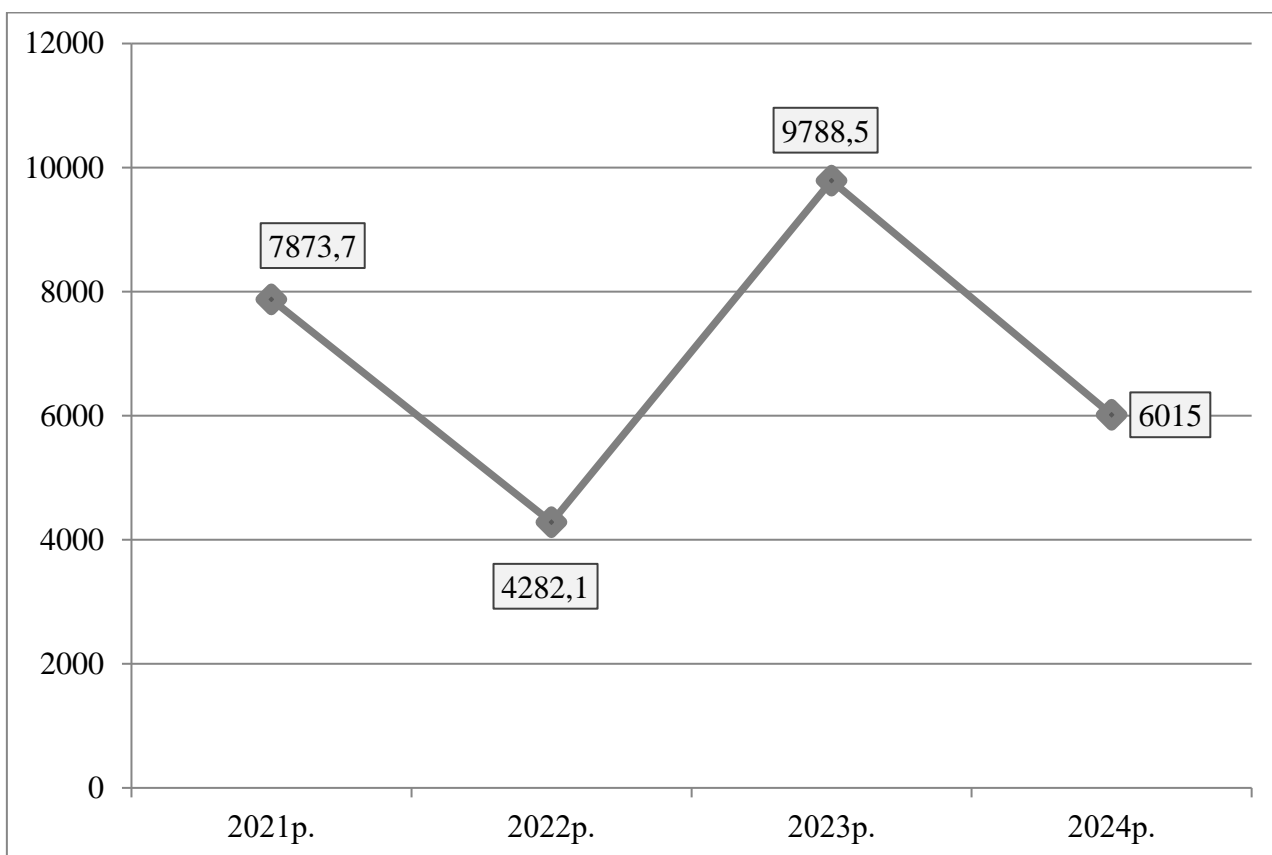

Рис. 2.1. Чистий дохід від реалізації агропродукції в ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА», тис. грн.*

*Побудовано на основі [28]

Враховуючи війну росії в Україні, розбалансування логістичних каналів постачання та збуту продукції, проблеми із забезпеченням підприємства трудовими ресурсами, прибуток підприємства в різні звітні періоди коливається.

2.2. Наявність, склад та рух основних засобів підприємства

Під час аналізу основних виробничих фондів передусім слід розрахувати їхню середньорічну вартість, а також відстежити зміни в динаміці за кілька звітних

років. Важливо зіставити ці показники з темпами приросту вартості виготовленої продукції або обсягів виробництва в натуральних одиницях. Бажано, щоб темпи приросту випуску продукції випереджали темпи зростання основних фондів. Утім, з огляду на економічні виклики, що спостерігаються в Україні, можливі й протилежні тенденції.

Аналіз доцільно починати з оцінки рівня забезпечення підприємства основними фондами. Для цього необхідно з'ясувати, чи достатньо у господарства виробничих фондів для здійснення повного циклу діяльності, якими є зміни в їх обсягах, структура, технічна оснащеність, фізичний стан, а також наскільки ефективно організоване виробництво.

Щоб простежити динамічні зміни обсягів основних фондів, доцільно сформувати відповідну таблицю (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка складу і структури основних засобів ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» за 2021-2024 рр., (на кінець року)*

ОВФ	2021р.		2022р.		2023р.		2024р.		2024р. у % до 2021 р.
	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%	
Будинки, споруди, передавальні пристрої	5451	61,2	5451	60,0	5451	50,2	5451	49,9	100,0
Машини та обладнання	2862	32,1	2862	31,5	3865	35,6	3865	35,4	135,0
Транспортні засоби	451	5,1	495	5,4	1211	11,1	1211	11,1	в 2,7р.
Інструменти, прилади	25	0,3	46	0,5	53	0,5	91	0,7	в 3,6р.
Малоцінні необоротні матеріальні активи	115	1,3	234	2,6	277	2,6	312	2,9	в 2,7р.
Всього	8904	100,0	9088	100,0	10857	100,0	10930	100,0	122,8

*Побудовано на основі [28]

Аналізуючи склад та структуру основних виробничих фондів треба відмітити те, що структура основних фондів підприємства за досліджуваний

період змінилася. Загальна їх сума зросла на 22,8%. У 2024 році в порівнянні з 2021 роком спостерігається значне зростання основних фондів, а саме: машин та обладнання на 1003 тис. грн, що свідчить про ефективне їх використання; вартість транспортних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів збільшилася в 2,7 рази. Вартість інструментів, приладів збільшилась в 3.6 раза за досліджуваний період.

Проаналізуємо зміни чисельності машин і обладнання за досліджуваний період в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Чисельність та зміна машин і обладнання, транспортних засобів (шт) ТзОВ
«Агрокомпанія «РАТА» за 2021-2024 рр.*

Назва	Найв-ність на початок 2021р.	Надійшло				Вибуло				Найв-ність на кінець 2024р
		2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024р	
Трактори всіх видів	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Тракторні причеми	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Сівалки всіх видів	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Сінокосарки	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Комбайни всього	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Дощувальні установки	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Жатки валкові	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Транспортні засоби	1	-	1	1	-	-	-	-	-	3

*Побудовано на основі [28]

Взагалі можна пояснити, що відсоток зростання основних фондів пояснюється підвищеною потребою в засобах праці при збільшенні сільськогосподарських угідь та поголів'я тварин. Що стосується будинків, споруд та передавальних пристроїв, то їх питома вага не збільшилась за

рахунок відповідності умовам і потребам, визначених для їх використання. Питома вага транспортних засобів збільшилась внаслідок виділення коштів на закупівлю нових двох видів.

Ключове значення у формуванні доходів підприємства має активна, рухома частина основних виробничих засобів. Оптимальною структура основних фондів вважається тоді, коли частка активної складової становить не менше 60%.

Загально визнано, що зростання питомої ваги активної частини позитивно впливає на збільшення обсягів виробництва, зменшення собівартості продукції та зростання фінансових надходжень підприємства. Водночас наявність пасивної частини основних фондів свідчить про наявність повноцінної виробничої інфраструктури, що є необхідною умовою для забезпечення ефективного функціонування основного виробництва.

На нашу думку відповідним службам підприємства необхідно провести уточнюючу інвентаризацію наявності і вартості саме пасивної частини основних фондів, а саме будівель і споруд. Сумнівним є факт щодо потреби окремих тваринницьких приміщень і будівель, розташованих в автопарку, майстерні, тракторно-польовому стані.

Для підтвердження вартісних змін у динаміці основних фондів наведено дані щодо руху основних засобів виробництва. Ці засоби становлять матеріально-технічну основу підприємства та, виконуючи ключові функції, забезпечують безперервність виробничого процесу й сприяють зростанню рівня продуктивності праці.

Як видно з таблиці 2.3, за чотири роки придбано один комбайн, дощувальну установку, жатку та два транспортних засобів. Основна частина придбаних засобів припала на 2023 рік, тому збільшення вартості цих груп фондів відбулась в основному 2023 року, частково 2022.

Структуру та динаміку змін основних фондів доцільно оцінювати за допомогою коефіцієнтів, які відображають підсумкові результати їх руху впродовж аналізованого періоду. Основні індикатори цього процесу наведено у таблиці 2.4.

Аналіз даних приведених в таблиці свідчить про те, що в процесі руху основних фондів їх стан за досліджуваний період був різним. Наявність основних фондів на початок року збільшилась в 2023 та 2024 роках в порівнянні з 2021р. та 2022 роком на 184 тис. грн. Збільшились надходження у 2022 та 2023 роках, в останньому порівняно із попереднім на 1585 тис. грн., проте у 2024 році надходження різко зменшились до 73 тис. грн., наявність ОВФ на кінець 2024 року зросла на 2026 тис. грн. в порівнянні із 2021 роком.

Таблиця 2.4

Показники руху та стану основних засобів ТзОВ «Агрокомпанія
«РАТА» за 2021-2024 рр.*

Показники	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відхилення 2024р від 2021р, + -
Наявність на початок року, тис. грн	8904	8904	9088	10857	+1953
Надходження, тис. грн	-	184	1769	73	+73
Вибуття, тис. грн	-	-	-	-	-
Наявність на кінець року, тис. грн	8904	9088	10857	10930	+2026
Річний приріст(+)	-	184	1769	73	+73
Сума зносу, тис. грн	1992	2033	2429	2445	+453
Коефіцієнти					
вибуття	-	-	-	-	-
надходження	-	0,02	0,19	0,01	+0,01

*Побудовано на основі [28]

Коефіцієнт вибуття відсутній, так як за досліджуваний період вибуття, списання ОВФ не було.

На підприємстві необхідно постійно покращувати, удосконалювати виробничий процес, за рахунок придбання нового обладнання. Проаналізуємо

також якісні характеристики та показники основних виробничих фондів (табл.2.5).

Із наведеної таблиці видно, що коефіцієнт зносу основних засобів становить 0,23-0,22, що відповідно певним чином є високий.

Таблиця 2.5

Аналіз придатності основних засобів ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА»*

Показники	На поч. 2021р.	На кін. 2021р.	На кін. 2022р.	На кін. 2023р.	На кін. 2024р.	Приріст (зменшення)
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	8904	8904	9088	10857	10930	+2026
Знос осн. засобів за час їх експлуатації	1992	1992	2033	2429	2445	+453
Коефіцієнт зносу осн. засобів	0,23	0,23	0,22	0,22	0,22	- 0.01
Коефіцієнт придатності осн. засобів	0,77	0,77	0,78	0,78	0,78	+ 0.01

*Побудовано на основі [28]

Це вказує на те, що значна частина основних засобів вичерпала свій нормативний термін служби, і тому потребує заміни або значних інвестицій у ремонт та реконструкцію, зокрема, в тваринницьких приміщеннях. Річний приріст у 2024 році склав 73 тис. грн, що на 1696 тис. грн менше порівняно з 2023 роком. Загалом, стан основних фондів на підприємстві свідчить про не зовсім ефективне їх використання, що потребує покращення. Підприємство має постійно працювати над удосконаленням виробничого процесу, закуповуючи нове обладнання та проводячи капітальний ремонт приміщень або їх будівництво.

2.3. Аналіз відтворення основних засобів підприємства

Відтворення основних виробничих засобів через розвиток науково-технічного прогресу з метою оптимізації технологічної структури засобів праці та забезпечення виробничої програми необхідними технічними ресурсами є важливим кроком для збільшення обсягів продукції та послуг, що надаються, а також для підвищення ефективності роботи основних засобів і загальної діяльності підприємства. Джерелами простого та розширеного відтворення основних засобів можуть бути як власні кошти, так і позичкові, залучені ресурси, цільові надходження та благодійні внески.

До власних джерел відносяться прибуток від операційної діяльності, фінансово-інвестиційної діяльності, позареалізаційних операцій; амортизаційні відрахування; надходження від реалізації вибулих основних засобів. Спеціальним джерелом для фінансування відтворення основних засобів є їх індексація, яка не потребує додаткових вкладень. Позичковими коштами є кредити банків та фінансових установ, а до залучених відносяться випущені акції та облігації.

Найголовнішим джерелом для відтворення основних засобів є амортизаційні відрахування та прибуток підприємства, що дозволяють не лише здійснювати просте, а й розширене відтворення основних засобів. Амортизаційні відрахування можуть бути використані для розширеного відтворення навіть у випадках, коли підприємство не потребує негайної заміни основних засобів, а за допомогою прискореної амортизації можна накопичити достатню кількість коштів для придбання нових засобів.

У ринкових умовах підприємства не акумулюють амортизаційні відрахування у спеціальних фондах для реновації, а проводять відтворення залежно від наявних ресурсів. Підприємство може використовувати закріплення фінансових ресурсів для відтворення основних засобів через різні форми.

Існує три основні форми відтворення основних засобів:

1. Підтримка основних засобів у робочому стані без змін їх первісної користі (для цього може створюватися фонд ремонтних робіт).

2. Реновація основних засобів, що передбачає заміну їх новими, часто з покращеними технічними характеристиками. Джерелами цієї форми відтворення є амортизаційні відрахування та доходи від реалізації старих основних засобів.

3. Розширене відтворення основних засобів на основі модернізації і переоснащення виробництва, що здійснюється за рахунок прибутку, частково амортизаційних відрахувань, а також позичкових і залучених коштів.

Для ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» основними каналами надходження основних засобів є закупівля нового обладнання та техніки від виробників, а також власне будівництво.

Амортизація є основним джерелом фінансування простого відтворення основних засобів. Для розширеного відтворення залучаються інші джерела, зокрема інвестиційні ресурси. Давайте розглянемо цей процес на прикладі даних таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Основні джерела фінансування простого відтворення основних засобів

ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА»*

Показники	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відхилення 2024р від 2021р, + -
Нараховано амортизації за рік, тис. грн.	792	833	1029	2445	+453
Прибуток від реалізації необоротних активів, тис. грн.	-	-	-	-	-
Прибуток від ліквідації основних засобів, тис. грн.	-	-	-	-	-
Виручка від вибраковки тварин з основного стада, тис. грн.	-	-	-	-	-
Всього власних джерел, тис. грн.	1992	2033	2429	2445	+453

*Побудовано на основі [28]

З таблиці видно, що підприємство активно шукає шляхи залучення інвестицій для збільшення обсягів основного капіталу через усі доступні джерела. Серед них - амортизаційні нарахування, які в останні роки мають поки що низький рівень.

Окрім амортизації підприємство ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» не отримувало певних сум виручки від реалізації основних засобів, інших необоротних активів, виручка від вибраківки тварин з основного стада, тому власних джерел далеко не вистачає, є об'єктивно необхідною потреба в довгостроковому кредитуванні і пошуку інших альтернативних каналів збільшення та покращення основних засобів та розширення матеріальної бази підприємства.

Як показують дані наступного графіку (рис.2.2), нарахована сума амортизаційних відрахувань за аналізований період 2021-2024 роки по підприємству ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» збільшуються на 453 тис. грн. або на 22,7%.

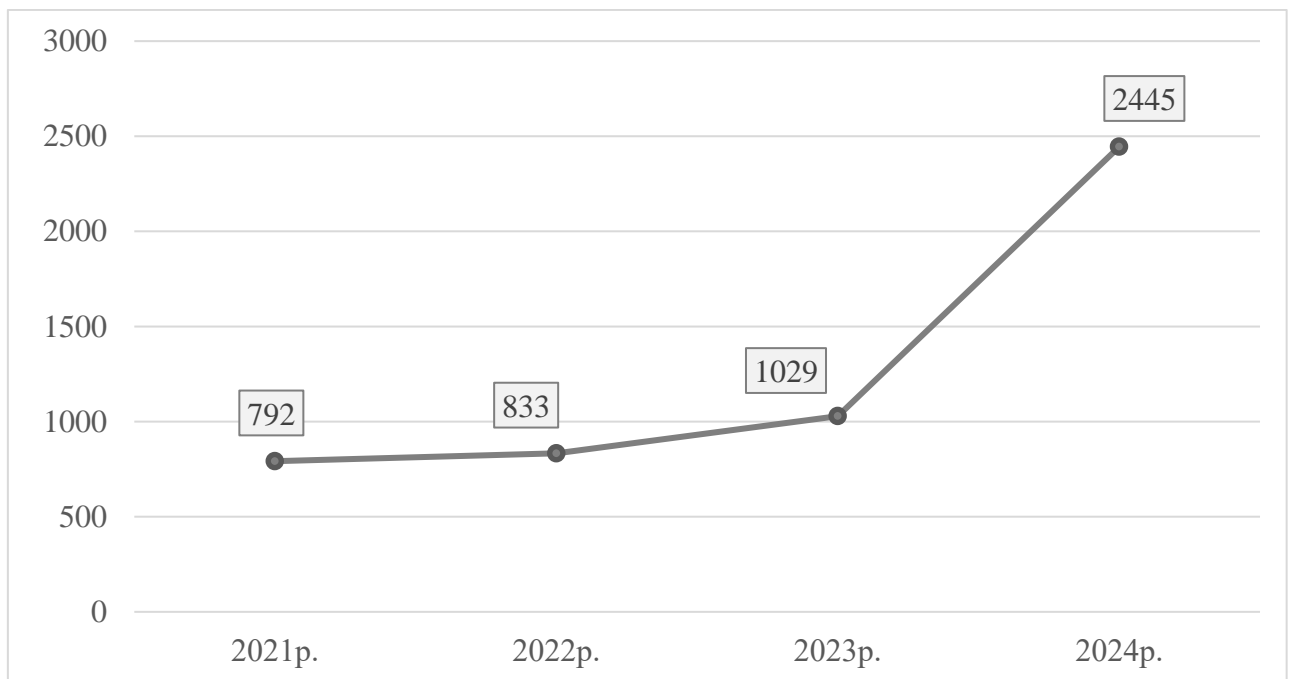

Рис. 2.2. Динаміка амортизаційних відрахувань протягом 2021-2024рр. в ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА», тис. грн.*

*Побудовано на основі [28]

Проте даних сум амортизаційних відрахувань не вистачає для модернізації і оновлення основних засобів відносно виробничих вимог сучасного періоду розвитку технологій та економіки.

Оскільки старе обладнання зношується і потребує оновлення або навіть заміни на більш сучасне та ефективне, підприємству варто збільшити амортизаційні відрахування, залучати інші фінансові джерела та форми відтворення щоб покращити ефективність діяльності. Відтворення основних фондів здійснюється за рахунок капітальних вкладень та капітального ремонту, для яких необхідно забезпечити відповідні джерела фінансування. Капітальні вкладення забезпечуть як просте, так і розширене відтворення основних засобів підприємства.

Висновки до розділу 2

1. Для аналізу предмету дослідження розглянуто діяльність ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА». Компанія заснована у вересні 2015 року і розташована у селі Синьковичі Жовківського району Львівської області. Основний напрям її діяльності - розведення свиней, зокрема відгодівля молодняка з подальшою реалізацією. Підприємство працює на загальній системі оподаткування, є платником податку на прибуток і ПДВ. Статутний капітал на момент створення склав близько 7,5 млн грн. Аналіз виробничої діяльності ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» за чотири попередні роки, переконливо довів, що дане підприємство покращує свою господарську діяльність і розвивається.

2. Аналізуючи склад та структуру основних виробничих фондів треба відмітити те, що структура основних фондів підприємства за досліджуваний період змінилася. Загальна їх сума зросла на 22,8%. У 2024 році в порівнянні з 2021 роком спостерігається значне зростання основних фондів, а саме: машин та обладнання на 1003 тис. грн, що свідчить про ефективне їх

використання; вартість транспортних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів збільшилася в 2,7 рази. Вартість інструментів, приладів збільшилась в 3.6 раза за досліджуваний період.

3. За чотири роки придбано один комбайн, дощувальну установку, жатку та два транспортних засобів. Основна частина придбаних засобів припала на 2023 рік, тому збільшення вартості цих груп фондів відбулась в основному 2023 року, частково 2022.

4. Аналіз даних свідчить про те, що в процесі руху основних фондів їх стан за досліджуваний період був різним. Наявність основних фондів на початок року збільшилась в 2023 та 2024 роках в порівнянні з 2021р. та 2022 роком на 184 тис. грн. Збільшились надходження у 2022 та 2023 роках, в останньому порівняно із попереднім на 1585 тис. грн., проте у 2024 році надходження різко зменшились до 73 тис. грн., наявність ОВФ на кінець 2024 року зросла на 2026 тис. грн. в порівнянні із 2021 роком. Коефіцієнт зносу основних засобів становить 0,23-0,22, що відповідно певним чином є високий

5. Основним джерелом фінансування відтворення основних засобів ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» є нарахована сума амортизаційних відрахувань, яка за аналізований період 2021-2024 роки по підприємству ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» збільшуються на 453 тис. грн. або на 22,7%. Проте даних сум амортизаційних відрахувань не вистачає для модернізації і оновлення основних засобів відносно виробничих вимог сучасного періоду розвитку технологій та економіки.

6. Оскільки старе обладнання зношується і потребує оновлення або навіть заміни на більш сучасне та ефективне, підприємству варто збільшити амортизаційні відрахування, залучати інші фінансові джерела та форми відтворення щоб покращити ефективність діяльності.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ФОРМ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Інвестування як джерело покращення відтворення основних засобів підприємства

До капітальних інвестицій підприємства відносяться витрати на будівництво, придбання або виготовлення основних засобів, а також на їх реконструкцію, розширення і модернізацію діючих підприємств. Це включає інвестиції в машини, обладнання, інструменти, транспортні засоби та інші основні засоби.

Відтворювання основних засобів, яке є складовою загального процесу відтворення, не являється самоціллю, а є засобом реалізації стратегічних цілей підприємства, пов'язаних з економічним зростанням та забезпеченням власної конкурентоспроможності.

Джерелами покращення відтворення основних засобів підприємства можуть бути інвестиції [30; 31]. Фінансуванням капітальних інвестицій можуть бути як власні кошти підприємства, такі як прибуток, амортизаційні відрахування, бюджетні асигнування або фінансування сторонніх організацій через пайову участь, так і залучені кошти, зокрема банківські кредити або інші позикові ресурси (рис. 3.1).

Капітальні роботи можуть виконуватися або за допомогою підрядних організацій, що здійснюють будівельні та монтажні роботи на умовах договору, або ж господарським способом безпосередньо підприємством.

Одним із шляхів покращення відтворення основних засобів ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» є вдосконалення управління інвестиційною діяльністю, де інвестиції будуть одним із важливих джерел фінансування.

ТОПТ

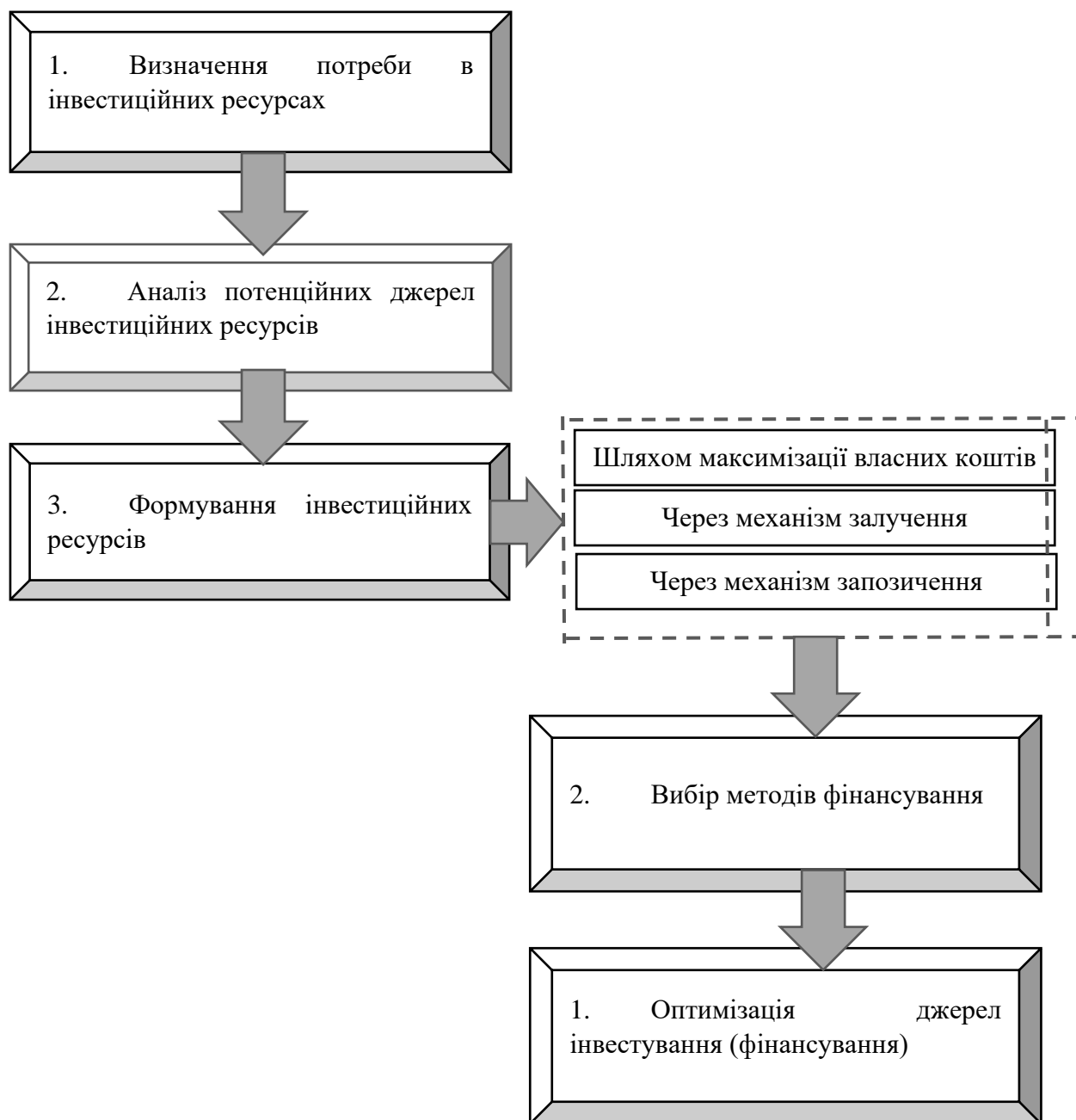

Рис. 3.1. Інвестиційне забезпечення відтворення основних засобів підприємства*

*Побудовано на основі [29]

За рахунок інвестиційних коштів планується проведення в підприємстві капітального ремонту будівель, що знаходяться на його території, зокрема тваринницьких. Також, як стало відомо, у 2025 році підприємством закуплено

спеціальне сучасне обладнання для відгодівлі свиней за зовнішньо інвестиційним контрактом із TERRAEXIM - AGROIMPEX SP. Z O.O. (Польща) на проектну суму 9,5 млн. грн. інвестиційних ресурсів. Також в підприємстві інвестовано кошти на придбання 2 вантажних автомобілів в сумі на 350 тис. грн.

На даний момент питома вага продажів свинини підприємства на вітчизняному ринку є відносно низькою. Проте в майбутньому, завдяки залученню інвестицій, ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» має намір сформувати замкнутий цикл вирощування свиней. Зокрема, планується закупівля породистих племінних кнурів і свиноматок, племінне запліднення тварин, відгодівля поросят до 2-х місячного віку та їх подальше вирощування до 5-6 місяців з метою досягнення відповідної ваги для подальшої реалізації. Для цього підприємство має намір залучити додаткові фінансові кошти на розширення виробництва, уклавши договір із датською компанією Breeders of Denmark A/S на закупівлю 4 племінних кнурів і 500 племінних свинок з датською генетикою.

В рамках поліпшення інвестиційної діяльності та розвитку основних засобів, ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» планує реалізувати концепцію замкнутого виробництва свинини (від народження поросят до забою дорослих свиней), з подальшою реалізацією продукції на вітчизняному ринку (рис.3.2). Метою цього проекту є створення та побудова сучасного свинокомплексу потужністю 500 свиноматок з подальшою відгодівлею, забоєм та збутом продукції.

Вітчизняний ринок свинини є перспективним напрямом в аграрному виробництві, оскільки зростає попит на свинину при низькій пропозиції яловичини та відсутності сильних конкурентів. Цей ринок ще не насичений і має великий потенціал для росту. Однією з основних причин привабливості цього сегмента є біологічні особливості свиней, зокрема їх висока плодовитість. Наприклад, свиноматка може народжувати до 16 поросят за один опорос, а за рік - до 30 поросят. Поросята ростуть значно швидше за

велику рогату худобу, що дозволяє швидко досягати потрібної ваги для реалізації на м'ясо.

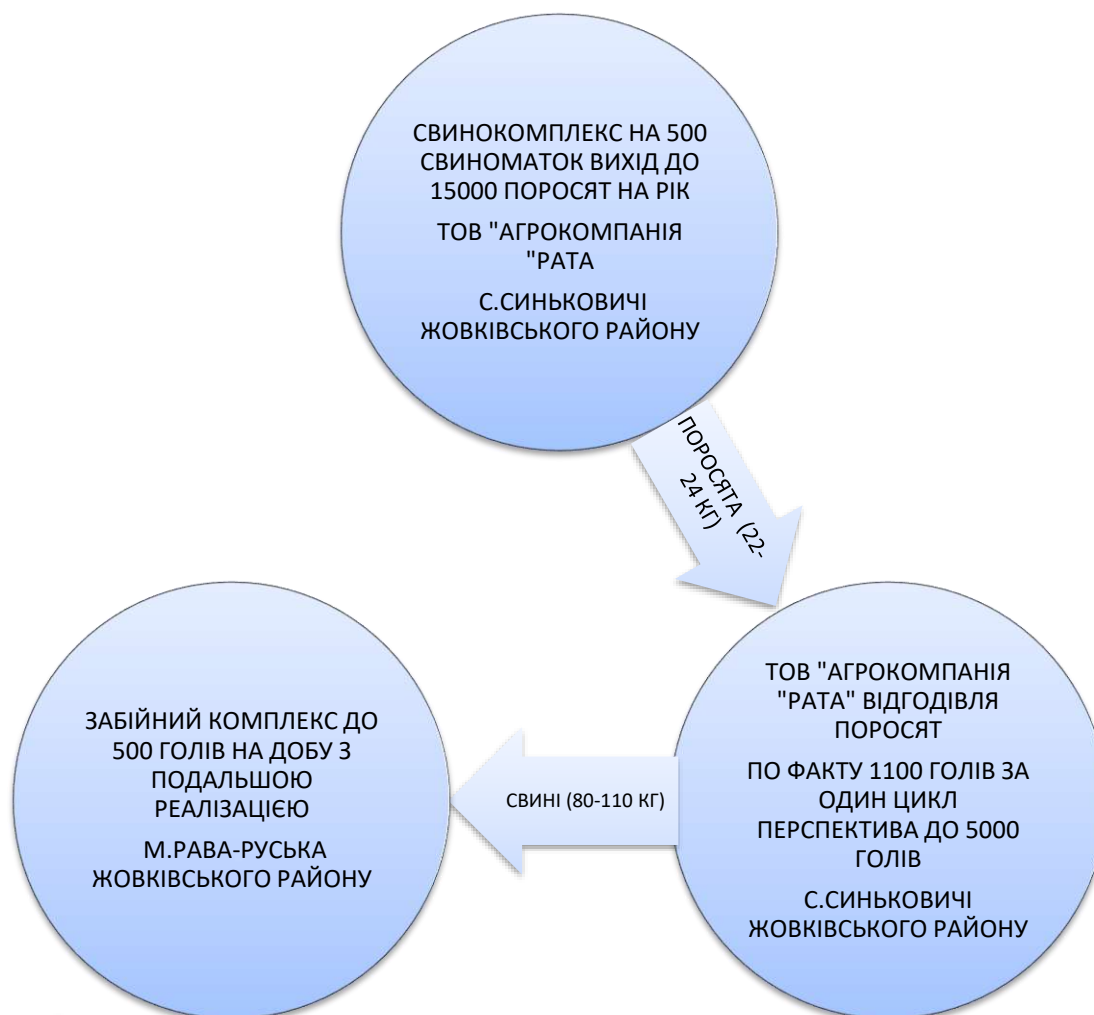

Рис. 3.2. Схема замкнутого циклу виробництва продукції свинини в ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» в контексті покращення відтворення основних засобів

Згідно з розрахунками, продуктивність однієї свиноматки, завдяки її приплодам, може складати понад три тонни на рік, що в 3,5 рази більше за аналогічні показники у скотарстві. Варто зазначити, що свині є більш економічними тваринами з точки зору витрат кормів. Наприклад, для досягнення одного кілограма приросту свиням потрібно на 30-35% менше кормів, ніж для великої рогатої худоби. Вихід готової продукції при забої свиней складає до

85%, у той час як у скотарстві цей показник не перевищує 60%.

Запропонований інвестиційний проект для ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» дозволить:

- Вийти на вітчизняний ринок виробників м'ясної продукції свинарства та зайняти вагому нішу.

- Займатися розведенням свиней елітної породи, що дають високий приріст живої маси та якісну продукцію.

- Досягти значної прибутковості та сталого розвитку підприємства.

В підсумку це все забезпечить покращення відтворення основних засобів, адже інвестиції являються одним із важливих джерел такого процесу.

3.2. Лізинг як ефективна форма відтворення основних засобів підприємства

Фінансовий лізинг є одним з основних способів оновлення основних засобів підприємств, і його значення в економіці України поступово зростає. Лізинг дозволяє підприємствам отримати необхідне обладнання без необхідності одноразово вкладати великі суми коштів, що є особливо важливим для малого та середнього бізнесу. В Україні, незважаючи на те, що лізинг ще знаходиться на етапі розвитку, його обсяг збільшився на 30% за останні роки. Зараз на частку лізингу припадає лише 3% від загального обсягу інвестицій в країні, але ця цифра зростає.

Лізинг як фінансовий інструмент включає в себе передачу майна від лізингодавця до лізингоотримувача за певний строк за умови регулярної сплати лізингових платежів. Це дозволяє підприємствам уникати значних одноразових витрат на придбання основних засобів. Однак, на відміну від традиційних кредитних відносин, лізинг має кілька специфічних особливостей, які роблять його привабливим для підприємств [32].

По-перше, лізингодавець зберігає право власності на майно до завершення терміну договору, що знижує його фінансові ризики порівняно з банком, який надає кредит. Більше того, лізингодавець має можливість контролювати використання майна через регулярний моніторинг, що дає додаткову гарантію безпеки інвестицій. З цієї точки зору лізинг є більш вигідним для лізингодавця, ніж банківське кредитування.

По-друге, лізинг дозволяє підприємствам без значних початкових витрат отримати необхідне обладнання для розвитку виробництва. Це важливо, коли підприємство має обмежені фінансові ресурси або коли його власні основні засоби недостатньо ефективні для ведення бізнесу. Лізинг дозволяє підприємству збільшити обсяги виробництва та покращити якість продукції, що призводить до підвищення прибутковості бізнесу.

Також лізинг є важливим інструментом для виробників обладнання. За допомогою лізингових операцій вони можуть розширити ринок збуту своєї продукції, оскільки підприємства, які потребують новітнього обладнання, часто не мають змоги придбати його за готівку. У таких випадках лізинг дозволяє продавати техніку через лізингові компанії, що надають підприємствам можливість її отримати без значних фінансових зусиль.

Лізингові компанії в Україні також займаються не лише наданням майна в оренду, а й забезпеченням його гарантійного та післягарантійного обслуговування. Це важливо, оскільки будь-яка техніка потребує регулярного технічного обслуговування для забезпечення її належної роботи. У зв'язку з цим створюються філії та магазини запасних частин, що дозволяють лізингодавцям забезпечувати підприємства необхідними компонентами для обслуговування техніки.

З іншого боку, лізинг має певні переваги і для держави. Оскільки лізингові платежі можуть бути частково повернуті до державного бюджету, це також є важливим фактором для стимулювання економічного зростання. Лізинг допомагає підприємствам оновлювати свої основні засоби, що сприяє

підвищенню продуктивності, якості виробництва та загальному економічному розвитку.

Традиційні фінансові послуги, такі як кредити, не завжди здатні повністю задовольнити потреби підприємств у модернізації своїх основних засобів. Лізинг дозволяє підприємствам, які стикаються з проблемами у фінансуванні або мають недостатньо основних фондів для виконання своїх зобов'язань, отримати необхідне обладнання без великих одноразових витрат. Це особливо важливо для малих і середніх підприємств, які мають обмежений доступ до банківського кредитування.

Таким чином, лізинг є важливою альтернативною формою фінансування для підприємств, що дозволяє їм успішно розвиватися, модернізувати виробничі потужності і підвищувати свою конкурентоспроможність. У майбутньому його роль в економіці України буде тільки зростати, що дозволить підприємствам отримати доступ до новітнього обладнання без значних початкових витрат, а також полегшити процес структурної перебудови та розвитку реального сектора економіки. Тож, лізинг є зручною формою фінансування відтворення основних засобів підприємства.

Висновки до розділу 3

1. Джерелами покращення відтворення основних засобів підприємства можуть бути інвестиції. До капітальних інвестицій підприємства відносяться витрати на будівництво, придбання або виготовлення основних засобів, а також на їх реконструкцію, розширення і модернізацію діючих підприємств. Це включає інвестиції в машини, обладнання, інструменти, транспортні засоби та інші основні засоби. Капітальні роботи можуть виконуватися або за допомогою підрядних організацій, що здійснюють будівельні та монтажні роботи на умовах договору, або ж господарським способом безпосередньо підприємством.

2. Одним із шляхів покращення відтворення основних засобів ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» є вдосконалення управління інвестиційною діяльністю, де інвестиції будуть одним із важливих джерел фінансування. За рахунок інвестиційних коштів планується проведення в підприємстві капітального ремонту будівель, що знаходяться на його території, зокрема тваринницьких.

3. В рамках поліпшення інвестиційної діяльності та розвитку основних засобів, ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» планує реалізувати концепцію замкнутого виробництва свинини (від народження поросят до забою дорослих свиней), з подальшою реалізацією продукції на вітчизняному ринку. Метою цього проекту є створення та побудова сучасного свиногокомплексу потужністю 500 свиноматок з подальшою відгодівлею, забоєм та збутом продукції.

4. Запропоновано лізинг як ефективну форму відтворення основних засобів підприємства. Лізинг надає можливість підприємству отримати необхідне обладнання без необхідності одноразово вкладати великі суми коштів, що є особливо важливим для малого та середнього бізнесу. В Україні, незважаючи на те, що лізинг ще знаходиться на етапі розвитку, його обсяг збільшується.

5. Лізингові компанії в Україні також займаються не лише наданням майна в оренду, а й забезпеченням його гарантійного та післягарантійного обслуговування. Це важливо, оскільки будь-яка техніка потребує регулярного технічного обслуговування для забезпечення її належної роботи. У зв'язку з цим створюються філії та магазини запасних частин, що дозволяють лізингодавцям забезпечувати підприємства необхідними компонентами для обслуговування техніки.

ВИСНОВКИ

1. Дослідження наукових підходів до визначення економічної сутності категорії «основні засоби» доводить наступні ключові критерії: це матеріальні активи, які зберігають свою натуральну форму протягом усього терміну корисного використання (що становить понад один рік або один операційний цикл, якщо він перевищує один рік), використовуються як у господарській діяльності, так і для виконання адміністративних чи соціально-культурних функцій, а також поступово переносять свою вартість на результат діяльності підприємства – виготовлений продукт, надану послугу або товар.

2. Основний акцент в роботі зроблено на дві форми відтворення: просте та розширене. Просте відтворення основних фондів здійснюється у тому ж обсязі, тобто відбувається заміна зношених частин основних фондів або старого обладнання на аналогічне, що забезпечує підтримку попередньої виробничої потужності, тоді як розширене відтворення передбачає як кількісне, так і якісне збільшення основних фондів або придбання нових, що забезпечують вищий рівень продуктивності. Визначено, кругообіг основних виробничих фондів підприємства у процесі господарської діяльності проходить три стадії.

3. Для аналізу предмету дослідження розглянуто діяльність ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА». Підприємство працює на загальній системі оподаткування, є платником податку на прибуток і ПДВ. Статутний капітал на момент створення склав близько 7,5 млн грн. Аналіз виробничої діяльності ТзОВ «Агрокомпанія «РАТА» за чотири попередні роки, переконливо довів, що дане підприємство покращує свою господарську діяльність і розвивається.

4. Структура основних фондів підприємства за досліджуваний період змінилася. Загальна їх сума зросла на 22,8%. У 2024 році в порівнянні з 2021 роком спостерігається значне зростання основних фондів, а саме: машин та обладнання на 1003 тис. грн, що свідчить про ефективне їх використання;

вартість транспортних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів збільшилася в 2,7 рази. Вартість інструментів, приладів збільшилась в 3.6 рази за досліджуваний період.

5. Наявність основних фондів на початок року збільшилась в 2023 та 2024 роках в порівнянні з 2021р. та 2022 роком на 184 тис. грн. Збільшились надходження у 2022 та 2023 роках, в останньому порівняно із попереднім на 1585 тис. грн., проте у 2024 році надходження різко зменшились до 73 тис. грн., наявність ОВФ на кінець 2024 року зросла на 2026 тис. грн. в порівнянні із 2021 роком. Коефіцієнт зносу основних засобів становить 0,23-0,22, що відповідно певним чином є високий

6. Запропоновано, джерелами покращення відтворення основних засобів підприємства можуть бути інвестиції, що включає інвестиції в машини, обладнання, інструменти, транспортні засоби та інші основні засоби. Капітальні роботи можуть виконуватися або за допомогою підрядних організацій, що здійснюють будівельні та монтажні роботи на умовах договору, або ж господарським способом безпосередньо підприємством. За рахунок інвестиційних коштів планується проведення в підприємстві капітального ремонту будівель, що знаходяться на його території, зокрема тваринницьких та реалізація проекту замкнутого виробництва свинини.

7. Запропоновано лізинг як ефективну форму відтворення основних засобів підприємства. Лізинг надає можливість підприємству отримати необхідне обладнання без необхідності одноразово вкладати великі суми коштів, що є особливо важливим для малого та середнього бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. К.: Кондор, 2009. 356 с.
2. Гречко С.М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2011. № 3 (21). Ч. 2. С. 23–31. URL: <https://pbo.ztu.edu.ua/article/view/46881>.
3. Васильчак С.В., Джалал А.К., Майданевич П.Н. Фінанси підприємств: навч. посіб. Сімферополь: ПП “Підприємство Фенікс”, 2009.363с.
4. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ, 2015. 647 с. URL: <https://dglip.nubip.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7f10bf4b-ffa0-4687-b0d8-4e991da302bb/content>.
5. Верхоглядова Н.І., Шило В.П., Ільїна С.Б. та ін. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: [навч.-практ. посіб.], К.: Центр навчальної літератури, 2019. 536 с.
6. Коваленко А.М. Бухгалтерський облік в Україні. Від теорії до практики. Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2006. 1024 с.
7. Агрес О.Г. Економічна ефективність використання основних засобів сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. к.е.н.: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Львівський нац. аграр. ун-т. Львів, 2013. 20 с.
8. Коваленко О.В., Громова І.В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. 7. С. 20–27.
9. Неміш Ю.В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях. *Аграрна економіка*. 2012. Т. 5. № 3–4. С.181–187.

10. Бабяк Н.Д. Амортизаційні відрахування як фінансове джерело відтворення основних засобів підприємств. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2005. № 10(82). С. 177–185.

11. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі» від 12.10.2010 р. № 1202. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10>.

12. Малюга Н.М., Зеленіна О.О. Об'єкти бухгалтерського обліку згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства і організацій: [словник]. Житомир: ЖДТУ, 2009. 56 с.

13. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. зі змінами та доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України, у тому числі наказом Мінфіну від 18.03.2011 р. №372. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». URL: <https://online.dtkk.ua/2012/02-03/41867>.

14. Податковий кодекс України. Х.: Одісей, 2012. 648 с.

15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби (редакція від 01.01.2012). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text.

16. Постанова Правління Національного Банку України «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України» (редакція від 01.03.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-06#Text>.

17. Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації «Про затвердження Державного класифікатора України «Класифікація основних фондів» від 19.08.1997 р. № 507. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=269821.

18. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № № 18–22. С. 144.
19. Утенкова К.О. Відтворення основних засобів та його фінансове забезпечення у сільському господарстві: автор. дис. к.е.н.: спец. 08.07.02. Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2006.
20. Васильчак С.В., Жидяк О.Р., Дубина М.П. Роль капітальних інвестицій у розвитку економіки Львівської області. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Економіка"*. Ужгород, 2017. Випуск 1 (49). Том 2. м. С. 19-25.
21. Домбровська Н.Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація. *Економічні науки*. 2012. Вип. 9 (1). С. 340 -349. (Сер.: Облік і фінанси).
22. Кундря-Висоцька О. П. Бухгалтерський фінансовий облік: навч. Посібник. Київ: УБС НБУ, 2012. 399 с.
23. Радзивилюк Ю.В. Особливості класифікації основних засобів на промислових підприємствах. *Економічні науки*. 2010. Вип. 7 (3). С. 64-68. (Серія: Облік і фінанси).
24. Югас Е. Економічна сутність та класифікація основних засобів підприємства. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 9. Ч. 1.
25. Савицька Г.В.. Аналіз використання основних засобів. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. К. «Знання» - 2009. С.178-203.
26. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник. К.: Знання, 2010. 487 с.
27. Чернелевський Л.М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі: підручник. К.: Міленіум, 2009. 312 с. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/73aed368-39c0-4133-be07-b8d7ad4c69d5/content>.
28. Фінансові звіти ТзОВ "Агрокомпанія "РАТА" за 2021-2024рр.

29. Васильчак С.В., Жидяк О.Р., Соловій С.Б., Вівчарук О.М. Інвестиційна стратегія розвитку виробничої діяльності підприємств в умовах циркулярної економіки. *Формування ринкових відносин в Україні*: зб. наук. праць. Київ, 2024. №11 (282). С.32-38. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14824889>.

30. Васильчак С.В., Жидяк О.Р., Дубина М.П. Роль інвестування в розвитку аграрних підприємств Львівської області. *Формування ринкових відносин в Україні*: зб. наук. праць. Київ, 2017. № 2 (189). С.86-90.

31. Васильчак С.В., Галаченко О.О., Соловій С.Б., Дубина М.П. Демидова М.М. Вплив прямих іноземних інвестицій на розвиток бізнесу: аспекти менеджменту. *Формування ринкових відносин в Україні*: зб. наук. праць. Київ, 2021. № 9 (244). С.52-60. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=frvu_2021_9_9

32. Васильчак С.В., Жидяк О.Р., Гринів Ю.О. Лізинг як спосіб підвищення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору в контексті економічної безпеки. *Наук. вісник ЛьвДУВС. Серія економічна*. Львів, 2017. Вип.1. С.141-148.

33. Антонова Л.В., Левченко Н.М., Белінська С.М. Вдосконалення систем управління та обліку процесів відтворення основних засобів підприємства як складових стратегії розвитку діяльності. *Економічна наука* 2017. № 9. С. 16–20.

34. Анохіна К.О. Оцінка ефективності використання нематеріальних ресурсів підприємств. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2016. № 2 (61).С. 72-79.

35. Гавриловський О. С., Стащенко Ю. В. Поняття «необоротні активи» в обліковій практиці. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 19. С. 498–502. URL: <http://global-national.in.ua/archive/19-2017/96.pdf>

36. Єлісеєва О. К., Ярецько А. М. Методи оцінки основних засобів в умовах законодавчих змін: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економічний форум*. 2017. № 1. С. 223–230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2017_1_35.

37. Старостенко Г., Сурженко А. Вартісно-орієнтоване управління фінансами в сучасних реаліях ведення бізнесу в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 3 (7). С. 178-186.

38. Ривак О.С. Інвестиційна діяльність в агропромисловому комплексі України. *Економіка АПК*. 2008. №1. С. 76-84.

39. Пасько О.В. Відтворення основних засобів аграрних підприємств (на прикладі Сумської області) [Електронний ресурс]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 "Економіка сільського господарства і АПК". Суми, 2005. 15 с.

40. Андрійчук В.Г., Боброва О.Г. Обґрунтування методики оцінки процесу відтворення основних фондів. *Агроінком*. 2009. № 7.

41. Іваннікова Г.О. Економічний аналіз основних фондів в АПК та шляхи їх оновлення. *Вісник Сумського ДАУ. Сер. Фінанси і кредит*. 2007. №2. С.22-24.

42. Мельник. В.М. Аналіз використання основних виробничих фондів. *Основи економічного аналізу. Навч. посібник*. К., «Кондор», 2009. С.55-66.

ДОДАТКИ

Додаток А

Управлінська структура виробничою та господарською діяльністю ТОВ «Агрокомпанія «РАТА»

Додаток Е

ЗГОДА здобувача(чки) вищої освіти
Державного університету економіки і технологій про
перевірку кваліфікаційної роботи на прояви
академічного плагіату
та розміщення в Репозитарії Університету

Я, Блящук Всеволод Русланович (ПШП),

підтримую політику Державного університету економіки і технологій з академічної доброчесності і відкритого доступу.

Засвідчую, що кваліфікаційна бакалаврська (магістерська) робота

на тему: «Обґрунтування ефективних форм відтворення основних засобів підприємства»

(назва роботи повністю) виконана самостійно та не містить академічного плагіату. Я не надавав(ла) і не одержував(ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Державного університету економіки і технологій ознайомлений(а). Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення норм академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Також я поінформований(на), що відповідно до «Положення про Репозитарій (електронну базу даних) Державного університету економіки і технологій» зазначена робота буде розміщена в Електронному архіві Університету (Репозитарії ДУЕТ). З умовами такого розміщення ознайомлений(на).

10.06.25
Дата

підпис

В.Р. Блящук
ініціали, прізвище (власноруч)